

Rapport 2011:4

Balsby 23:1 & 29:2

Arkeologisk förundersökning 2010

Anders Edring

sydsvensk
arkeologi

Rapport 2011:4

Balsby 23:1 & 29:2

Arkeologisk förundersökning 2010

Anders Edring

Fornlämningsnr: 116
Balsby 23:1 & 29:2, Nosaby
socken
Kristianstads kommun
Skåne län

Sydsvensk Arkeologi AB

Kristianstad

Box 134
291 22 Kristianstad

Malmö

Box 406
20124 Malmö

www.sydsvenskarkeologi.se

© 2011 Sydsvensk Arkeologi AB

Rapport 2011:4

Omslag: Fotografi över kulturlager och schakt i Balsby. Foto: Anders Edring

Fyndteckningar, kartor och ritningar: Anders Edring

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle.

Innehåll

Sammanfattning	5
Uppdraget	7
Naturgeografi	7
Fornlämningsmiljö och tidigare undersökningar	7
Syfte och frågeställning	10
Metod och genomförande	11
Resultat	11
Schaktbeskrivning	12
Sammanfattning av undersökningens resultatet	34
Kulturlager	34
Anläggningar	41
Fyndmaterial och datering	42
Slutsats och åtgärdsförslag	43
Referenser	47
Administrativa uppgifter	48
Bilaga 1. Detekteringsrapport	49
Bilaga 2. Arkeobotanisk analys	50
Bilaga 3. Fyndlista	51
Bilaga 4. Planritning	55
Bilaga 5. ¹⁴C analys	56

Karta över Skåne med Kristianstads kommun och platsen markerade

Utdrag ur fastighetskartan över norra delen av Balsby med förundersökningsområdet markerat

Sammanfattning

Balsby ligger sju kilometer nordöst om Kristianstad i den öppna slättbygden strax sydväst om Råbelövssjön. Inom delar av fastigheterna Balsby 23:1 och 29:2 planeras för bostadsbebyggelse. Exploateringsområdet uppgår till ca 112 000 m². Centralt inom området ligger fornlämning Nosaby 116, en förhistorisk boplats.

Syftet med den arkeologiska förundersökningen är att ta fram ett beslutsunderlag åt länsstyrelsen, som klargör fornlämningens bevarandestatus, utbredning, innehåll, datering och vetenskapliga potential.

Vid den arkeologiska förundersökningen öppnades 67 schakt, motsvarande ca 4440 m² och ca 4 % av exploateringsytan.

Den arkeologiska förundersökningen har visat att det förekommer fornlämningar inom ett större område än vad som var registrerat som fornlämning Nosaby 116. Efter förundersökningen har en ny begränsning av fornlämningen fastställts.

Det finns fornlämningar inom i stort sett hela exploateringsytan, men de är mer omfattande i den nordöstra delen. Detta område kännetecknas av stora sammanhängande kulturlager och av områden med boplatslämningar i form av stolphål, gropar, härdar och järnugnar. Ned mot en äldre våtmark finns ett utkastlager med riklig förekomst av framförallt keramik, bränd lera och djurben. De dateringar som finns från detta område visar att bosättningen dateras till äldre järnålder (förromersk – romersk järnålder).

I den sydvästra delen av fornlämning Nosaby 116 finns vad som tolkats som en äldre åfåra som löper genom området i riktning mot Råbelövssjön. I åfåran har det påträffats fynd av djurben, flinta, kvarts, bränd lera och keramik. Fyndmaterialets sammansättning tyder på att det rör sig om ett boplatsmaterial. Strax söder om åfåran finns spår efter vad som skulle kunna vara lämningar efter själva bosättningen i form av stolphål, gropar och härdar. I detta område finns även tre mindre kulturlager, där åtminstone två av dessa kan utgöra platserna för gårdslägen.

Dateringen av denna södra bosättning baseras på en ¹⁴C analys av träkol från en härd som daterar denna till perioden äldre romersk järnålder – folkvandringstid. Fyndet av ett vendeltida spänne antyder emellertid att det även kan finnas spår av bosättningar från denna period.

I händelse av exploatering föreslår Sydsvensk Arkeologis AB att fornlämning Nosaby 116 blir föremål för en arkeologisk slutundersökning.

Uppdraget

Inom delar av fastigheterna Balsby 23:1 och 29:2 i Nosaby socken inom Kristianstads kommun, planeras bostadsbebyggelse. Det planerade exploateringsområdet uppgår till ca 112 000 m², inom vilket bebyggelse planeras inom större delen av området. Centralt inom exploateringsområdet ligger fornlämning Nosaby 116, en förhistorisk boplats, som sannolikt täcker stora delar av området.

Enligt förfrågningsunderlag från Länsstyrelsen i Skåne län (dnr. 431-3356-10), fick Sydsvensk Arkeologi AB i uppdrag att aktualisera en av Regionmuseet Kristianstad upprättad undersökningsplan från år 2007. Sydsvensk Arkeologi AB uppdaterade undersökningsplanen och kostnadsberäkningen, varvid Länsstyrelsen, efter kostnadsförbindelse av exploatören, beslutade om en arkeologisk förundersökning 2010-03-31.

Naturgeografi

Balsby ligger sju kilometer nordöst om Kristianstad i den öppna slättbygden strax sydväst om Råbelövssjön (se fig. 1). I öster ligger Oppmannasjön och i söder den i dag helt torrlagda Nosabysjön. Topografiskt ligger platsen på en tydlig ås som sträcker sig utmed Råbelövssjöns strandkant. Högsta punkt på ca 14 meter över havet ligger centralt inom exploateringsområdet, varifrån terrängen sluttar kraftigt ned mot Råbelövssjön. I den nordöstra delen finns ett närmast plant område, följt av en kraftig svacka i terrängen. På Skånska Rekognosceringskartan från år 1812–20 utgörs detta låglänta område av en våtmark som sträcker sig ca en kilometer in åt landet.

Jordarten i området utgörs främst av sandjordar och av sandig morän.

Fornlämningsmiljö och tidigare undersökningar

Det aktuella exploateringsområdet ligger inom en mycket fornlämningsrik del av Kristianstadsslätten med lämningar från mesolitikum fram till vikingatid och medeltid. Platsens läge invid Råbelövssjön är av speciellt betydelse i detta sammanhang. Råbelövssjön utgör en av de platser i Skåne varvid det påträffats välbevarade lämningar av organiskt material daterat till mesolitikum. Flera är de fynd av ljusterspetsar och benharpuner som påträffats i Råbelövssjön och i dess strandkant. Ett stort antal fynd gjordes vid sjösänkningen i början av 1900-talet, då det finns uppgifter om att mesolitiska och neolitiska fynd påträffats inom sjöns tidigare utbredningsområde. Dessa fynd kommer

Fig 1. Utdrag ur terrängkartan med exploateringsområdet skrafferat invid Råbelövssjön. främst från de södra och västra delarna av sjön (Edring 2005 s. 107).

Den östra sidan av Råbelövssjön är för den delen inte utan kända fornlämningar. Ett stort antal boplatser och gravar har identifierats längs sjön i samband med fornminnesinventeringen. I beskrivningen i av fornlämning Nosaby 102, en dryg halv kilometer söder om den nu aktuell yta, tydliggörs att: *"troligtvis är hela åskanten från Nosaby och norrut presumtvt boplatsläge"*. Det var med denna kunskap, som den arkeologiska förundersökningen även kom att involvera de delar av exploateringsområdet, som låg utanför den centralt placerade fornlämningen Nosaby 116. Nosaby 116 utgörs av en förhistorisk boplat, avgränsad och identifierad av förekomst av slagen flinta och skörbränd sten.

Kunskapen om den förhistoriska bebyggelsen norr om Kristianstad är mycket begränsad, då endast ett fåtal arkeologiska undersökningar genomförts i området. En arkeologisk undersökning har dock gjorts i omedelbar närhet till planerat exploateringsområdet. Regionmuseet Kristianstad undersökte år 2006 en boplat (Nosaby 154, 155) med välbevarade lämningar i form av långhus, grophus och kulturlager med en huvudsaklig datering till vendeltid (Bolander 2006) (se fig. 2). Undersökningen omfattade en yta på ca 2000 m². Boplatens utbredning kunde inte fastställas norrut, och i undersökningsplanen inför den nu aktuella förundersökningen konstaterades att det är mycket troligt att det finns boplatlämningar inom den yta som ligger mellan den undersökta ytan och fornlämning Nosaby 116.

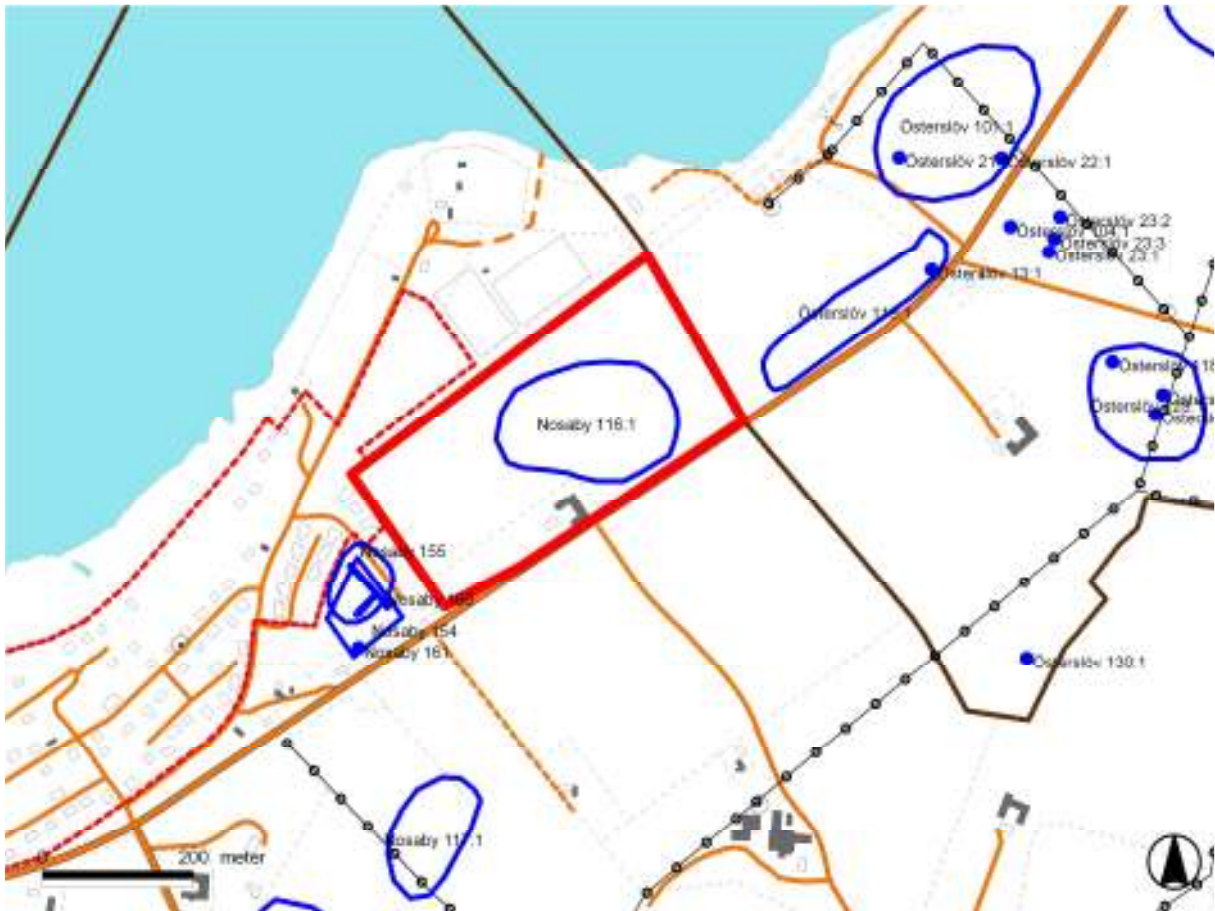

Fig. 2. Registrerade fornlämningar kring exploateringsområdet. Inom området ligger fornlämning Nosaby 116:1.

Förutom undersökningen från år 2006 har endast en arkeologisk undersökning genomförts i närområdet – en boplats från bronsålder i Håstad, RAÄ 49 (Wickberg 2004). Lämningarna tolkades som tillhörande en aktivitetsyta, troligen med anknytning till matberedning, i utkanten av en bronsåldersboplats.

Förutom registrerade boplatser utmed Råbelövssjöns strand (t.ex Fjälkestad 91, Nosaby 154, 116, Österslöv 119, 101, 129, 102, 49) finns i närområdet ett stort antal kända gravar. Cirka 400 meter norr om exploateringsområdet ligger resterna av en hällkista (Österslöv 13:1), vilken undersökts vid två olika tillfällen (T.J Arne 1917 och Folke Hansen 1927). Ytterligare en liten bit norrut ligger en hög med förmodad hällkista (Österslöv 21), bortodlade gravhögar (Österslöv 22 och 23) samt ett förmodat höggravfält (Österslöv 129). Därtill har på flygfoto en möjlig vallanläggning identifierats inom boplatsoområdet Österslöv 101, mellan hällkistan (Österslöv 13) och högen (Österslöv 22).

På Skånska rekognosceringskartan finns en hög markerad mellan det nu aktuella området och Råbelövssjön (se fig. 3). Högen kan vara en gravhög, men det finns ingen notering i FMIS om någon fornlämning (se även fig. 2).

Fig. 3. Utdrag ur Skånska Rekognosceringskartan med exploateringsområdet. Notera den våtmark som löper i östra delen av området och den hög som finns i norr.

I den gård som idag ligger inom exploateringsområdets södra del bodde tidigare en samlare av fornföremål. Någonstans på nu aktuell åker har han hittat en rikligt ornerad näbbfibula daterad till tidig vendeltid. Liknande fibulor finns bl.a. från Uppåkra. Fibulan är inte registrerad i FMIS.

Syfte och frågeställning

Sydsvensk Arkeologi AB framhöll i sin undersökningsplan att syftet med den arkeologiska förundersökningen skall, i enlighet med Länsstyrelsens förfrågningsunderlag, vara att ta fram ett beslutsunderlag som klargör fornlämningens bevarandestatus, utbredning, innehåll, datering och vetenskapliga potential.

Syftet med förundersökningen skall även vara att försöka fastställa fornlämningens huvudsakliga karaktär. Finns det en eller flera boplatser inom området, och går det redan i ett förundersökningsskede att kronologiskt och korologiskt skilja dessa åt? Hur stor är anläggningstätheten och vilken karaktär har anläggningarna (stolphål, härdar, grophus, otolkade gropar etc). Finns det gravar inom ytan? – vi vet att ett stort antal kända gravar finns i närområdet och att ytterligare flera gravar plöjts bort genom åren. Finns kulturlager och i så fall över hur stora ytor, hur kraftigt är det och är det stratifierat? Hur mycket fynd finns och i vilket skick?

Fyndmaterialet är väsentligt bl.a. för att bedöma datering, bevaringsförhållanden och för att få en bild av vilka aktiviteter som försiggått på platsen. Fyndmaterialet ger också ett underlag för att bedöma variationer i frekvens och fyndmängd, fyndmateri-

alets bevarandestatus, samt registreringskostnader och konserveringskostnader vid en eventuell slutundersökning.

Metod och genomförande

Den arkeologiska förundersökningen inleddes med metalldetektering av exploateringsområdet. De fynd som framkom mättes in med GPS (se bilaga 1).

Den arkeologiska förundersökningen utfördes sedan genom sökschaktsgrävning. Schakten grävdes med grävmaskin med en skopbredd på 1,8 meter. Vid öppnandet av schakten avlägsnades matjorden ned till alven eller ned till den nivå där anläggningar eller kulturlager framkom. På ett par platser grävdes djupschakt för att undersöka förekomst av överlagrade lämningar. Detta genomfördes i den del som tidigare utgjort en äldre strandkant till Råbelövssjön.

Schakten öppnades i syfte att täcka hela exploateringsområdet. I undersökningsplanen framhölls behovet av att öppna schakt även utanför den kända fornlämningen Nosaby 116. Detta eftersom det är troligt att hela höjdryggen utmed Råbelövssjön hyst boplatser och gravar.

Schakt och påträffade fornlämningar inmättes med GPS med nätverks RTK (Real-Time Kinematic), vilket kvalitetsmässigt innebar centimeternoggrannhet. Inmättningsdata överfördes till Intrasis (dokumentationssystem).

Ett urval av de arkeologiska objekten undersöktes. Gropar, härदार och stolphål undersöktes med grävsked (snittades). I kulturlagren undersöktes kvadratmeterstora rutor genom handgrävning med grävsked.

Samtliga undersökta objekt fotograferades och beskrevs på ritfilm i samband med upprättande av sektionsritning. Uppgifterna på ritningarna lagrades vid efterbearbetningen i Intrasis, liksom beskrivningar över påträffade fynd.

Resultat

Vid den arkeologiska förundersökningen öppnades 58 schakt inom det planerade exploateringsområdet. Antalet schakt var högre än vad som planerats i den undersökningsplan som upprättats inför förundersökningen. Anledningen till detta var att det påträffades mer omfattande fornlämningar i området än förväntat; därav var det nödvändigt att öppna fler schakt för att uppfylla undersökningsplanens målsättning. Länsstyrelsen informerades om dessa förändringar av den ursprungliga undersökningsplanen. Totalt öppnades schakt motsvarande en yta av 4440 m², vilket skall jämföras med de ca 3000 m² som var pla-

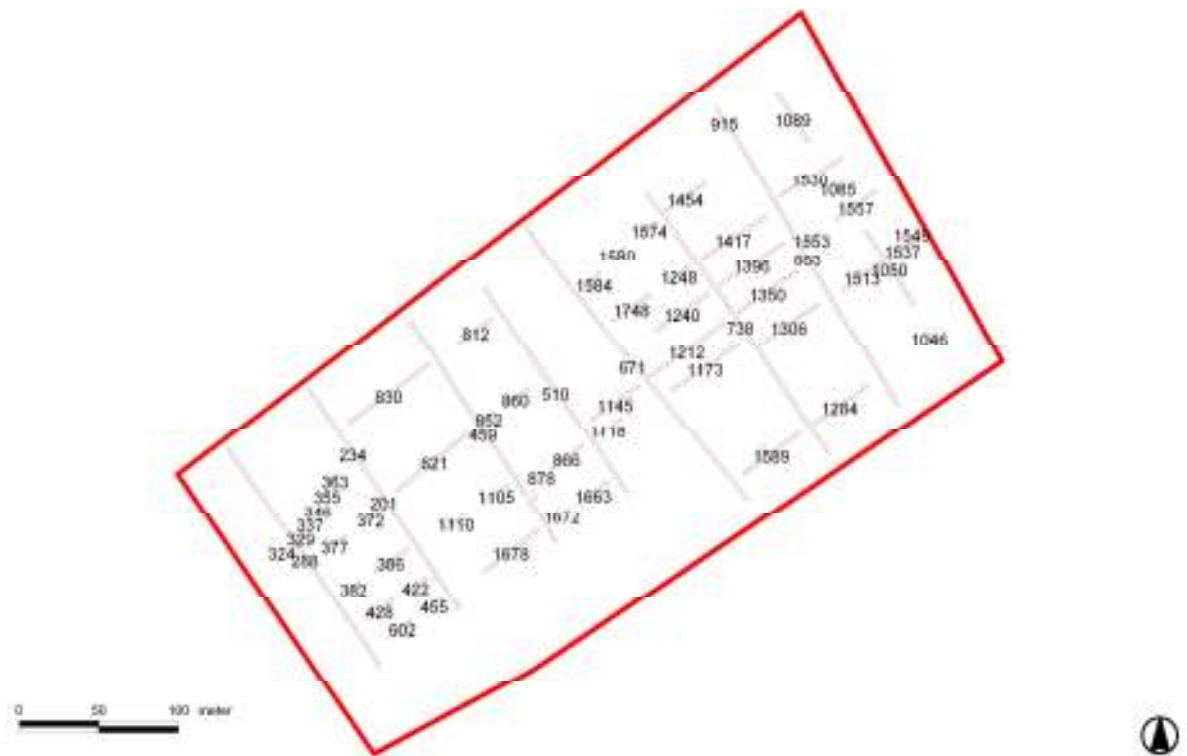

Fig. 4. Planritning över öppnade schakt inom exploateringsområdet.

nerade inför förundersökningen. Procentuellt motsvarar de öppnade schakten ca 4 % av exploateringsytan (tidigare planerat ca 2,5 %).

Inom förundersökningsschakten framkom 114 arkeologiska objekt fördelade på 2 diken, 2 ugnar, 21 gropar, 13 härdar, 36 stolphål, 9 lager och 31 kulturlager. Flera av de påträffade kulturlagren och lagren är egentligen sammanhängande och täcker en stor yta av exploateringsområdet. Dock mättes dessa in som separata objekt i sina respektive schakt. Det innebär att antalet kulturlager i själva verket är färre och deras utbredning och antal redovisas mer ingående längre fram i sammanfattningen av undersökningsresultaten.

Antalet undersökta arkeologiska objekt uppgick till 15 stycken, fördelade på sex gropar, två härdar, sex stolphål och en ugn. En stor del av arbetsinsatsen gick till att undersöka kulturlager och lager. Tretton kvadratmeterstora rutor undersöktes i dessa lager.

Totalt insamlades 1028 fynd, motsvarande en vikt av ca. 11 kg. Övervägande antalet av dessa utgjordes av djurben, keramik och flinta. Det stora antalet djurben visar att det inom området finns goda bevaringsförhållanden för osteologiskt material.

Schaktbeskrivning

Nedan görs en beskrivning över förundersökningsresultaten utifrån de enskilda schakten (se fig. 4).

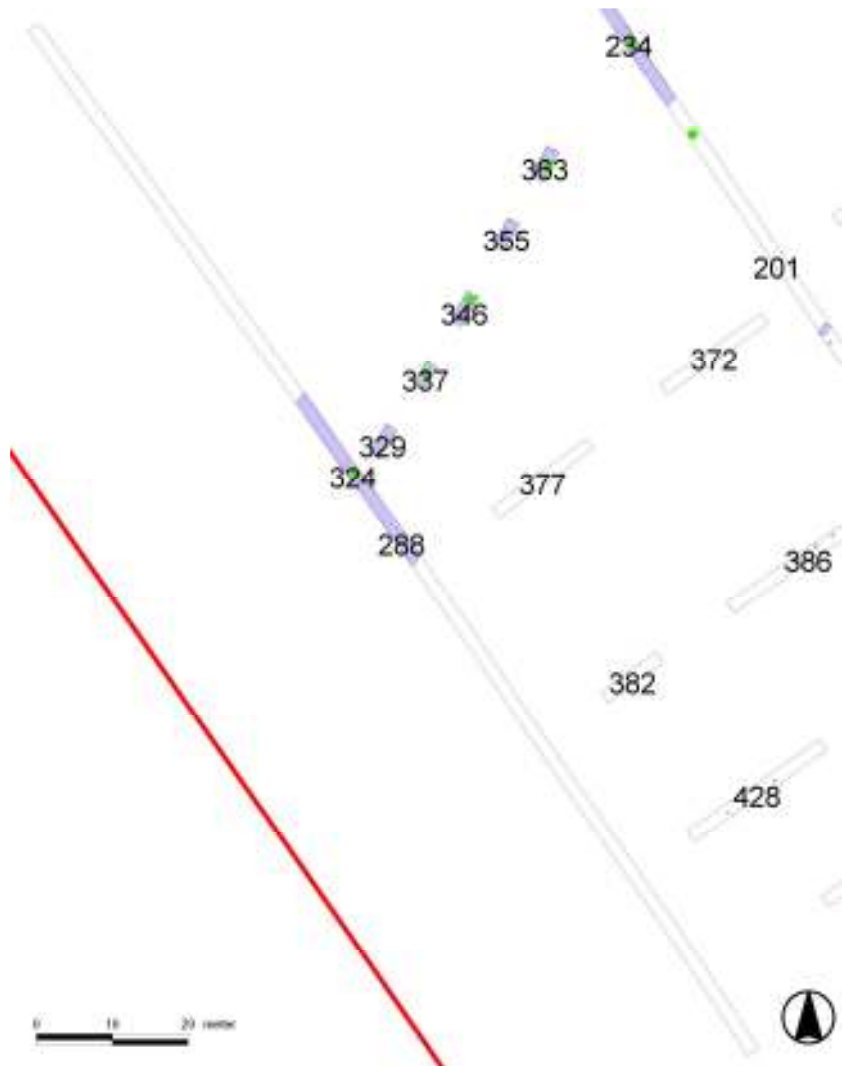

Fig. 5. Planritning över schakt 288, 329, 337, 346, 355, 363, 372 & 377.

Schakt 288

Längd: ca. 165 meter

Yta: ca. 282 m²

Arkeologiska objekt: AL 314

Djupschakt: 324

Schakt 288 ligger i den sydvästra delen av exploateringsområdet. Den norra delen ligger under sju metersnivån, där alven utgörs av ljus vitgul sand. Matjorden i denna del uppgick till ca 0,3 m. Inga anläggningar eller fynd påträffades i denna del av schaktet som tolkades vara äldre sjöbotten (Råbelövssjön).

Centralt i schaktet påträffades ett lager (AL 314) (se fig. 5). För att undersöka lagrets tjocklek grävdes ett djupschakt (Schakt 324), varvid det konstaterades att det i själva verket bestod av flera lager till ett sammanlagt djup av ca. 1,24 meter inklusive matjorden (se fig. 6). Det understa lagret bestod av ett torvigt lager varvid det påträffades ett obränt djurben.

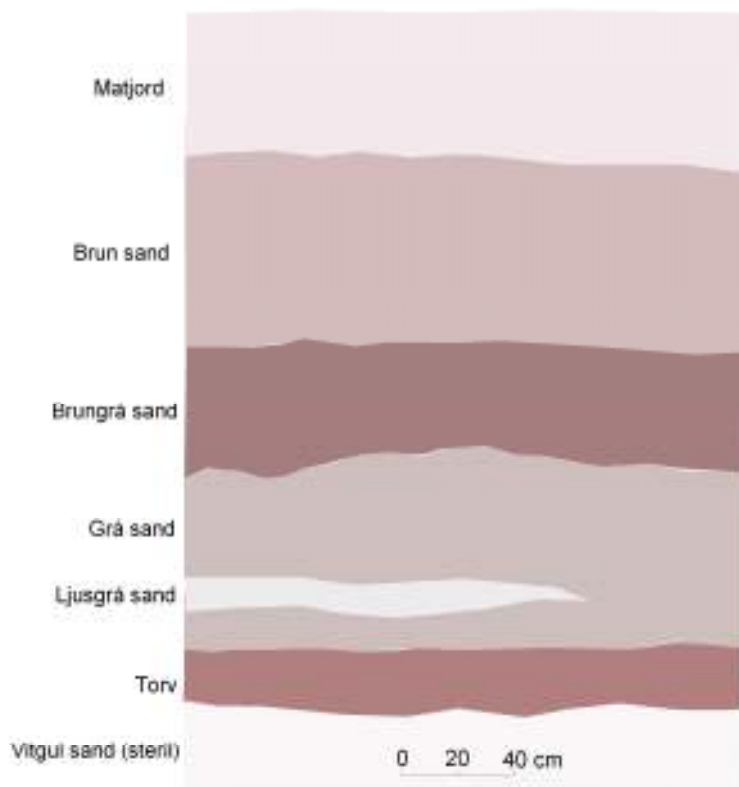

Fig. 6. Sektion över lager i djupschakt 324.

Topografin steg i en södra delen av schaktet till en nivå av ca 11-12 meter (enligt RH70). Alven bestod av gul sand och matjorden uppgick till 0,2-0,3 meter. Inga fornlämningar konstaterades i denna del.

Schakt 329, 337, 346, 355 & 363

Sammanlagd längd: ca 22 meter

Sammanlagd yta: 35 m²

Arkeologiska objekt: AL 333, 341, 350, 359 & 367

Dessa schakt öppnades i närmast nordöstlig – sydvästlig riktning utifrån schakt 288 (se fig. 5). Syftet med dessa schakt var att följa det lager och den svacka som tidigare påträffats schakt 288.

Lagret framkom i samtliga under ca 0,5 meter matjord. I ytan av lagret påträffades ett avslag av senonflinta, en förhistorisk keramikskärva med en dekor av en horisontell linje samt ett obränt djurben.

Schakt 372 & 377

Sammanlagd längd: ca. 32 meter

Sammanlagd yta: ca. 52 m²

Arkeologiska objekt: -

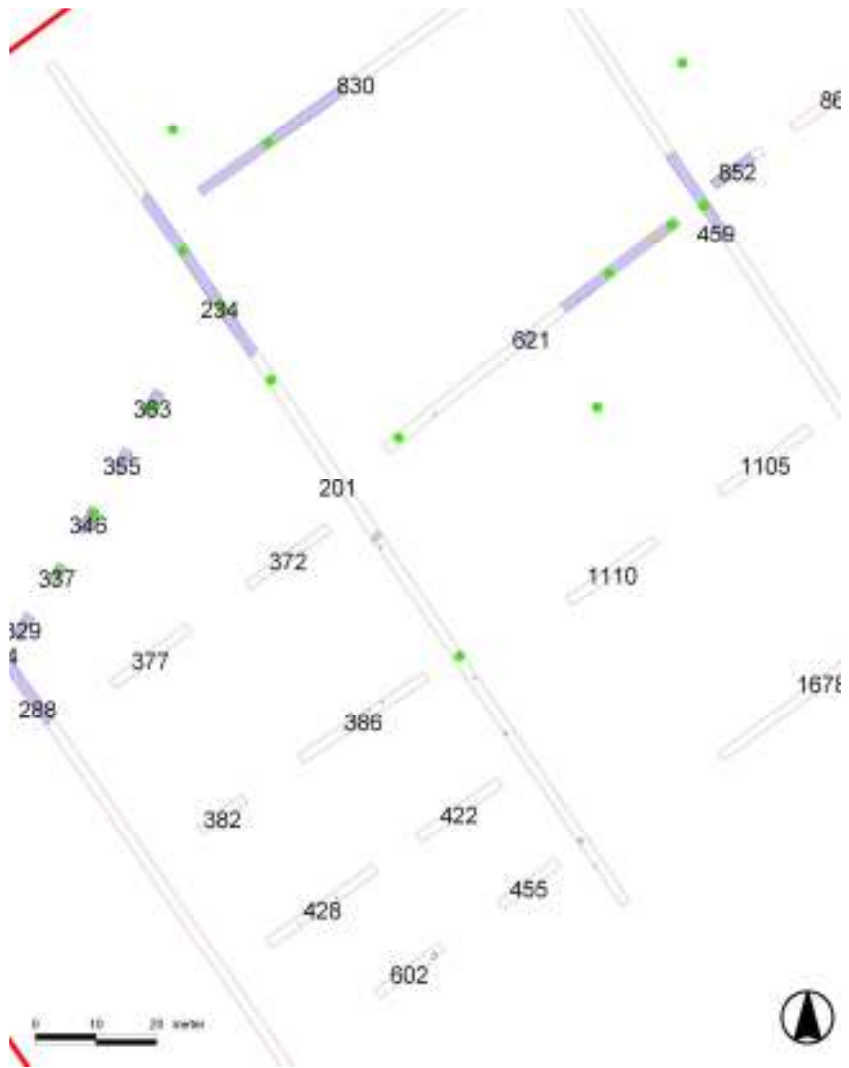

Fig. 7. Planritning över schakt 201, 382, 386, 422, 428, 455, & 602.

Schakten öppnades i närmast öst – västlig riktning (se fig. 5). Matjorden var ca 0,3 meter tjock och alven bestod av sand. Inga fynd eller anläggningar påträffades i schakten.

Schakt 382 & 386

Sammanlagd längd: ca. 34 meter

Sammanlagd yta: ca. 56 m²

Arkeologiska objekt: AG 400, 407, 414 & AH 392

Schakten öppnades i närmast öst – västlig riktning (se fig. 7). Matjorden varierade mellan 0,3 – 0,4 meter och alven bestod av sand. I schakt 386 framkom tre gropar och en härd. Samtliga gropar undersöktes och i AG400 påträffades två keramikskärvar, ett bergartsavslag samt obrända djurben. Keramiken kan inte närmare dateras än till förhistorisk tid.

Schakt 422 & 428

Sammanlagd längd: ca. 37 meter

Sammanlagd yta: ca. 63 m²

Arkeologiska objekt: AS 434, 441 & 448

Schakten öppnades i närmast öst – västlig riktning (se fig. 7). Matjorden varierade mellan 0,35 – 0,4 meter och alven bestod av sand. I schakt 428 framkom tre stolphål. Två av stolphålen undersöktes och i AS448 påträffades ett obränt djurben.

Schakt 455 & 602

Sammanlagd längd: ca. 25 meter

Sammanlagd yta: ca. 41 m²

Arkeologiska objekt: AS 606 & 615

Schakten öppnades i närmast öst – västlig riktning (se fig. 7). Matjorden var ca. 0,5 meter tjock och alven bestod av sand. I schakt 602 framkom en grop och ett stenskott stolphål. Inga av dessa anläggningar undersöktes vid förundersökningen.

Schakt 201

Längd: ca. 168 meter

Yta: ca. 283 m²

Arkeologiska objekt: AL 223, AG 241, 268 & 282, AH 252 & 275, AS 260

Djupschakt: 234

Schakt 201 öppnades närmast i nord – sydlig riktning (se fig. 7). Den norra delen av schaktet ligger under sju metersnivån, där alven utgörs av ljus vitgul sand. Matjorden i denna del uppgick till ca 0,3 m. Inga anläggningar eller fynd påträffades i denna del av schaktet som tolkades som en äldre sjöbotten (Råbelövssjön).

I schaktet påträffades ett lager (AL 223). För att undersöka lagrets tjocklek grävdes ett djupschakt (Schakt 234), varvid det konstaterades att det, liksom i schakt 288, bestod av flera lager till ett sammanlagt djup av ca. 1,24 meter inklusive matjorden (se fig. 8). Även i detta schakt utgjordes det understa lagret av ett torvigt lager. I torven påträffades bl.a. sex keramikskärvor, bränd flinta, flintavslag och obrända djurben. Ytterligare en keramikskärva påträffades i ytan av det översta lagret strax under matjorden. Keramiken kan inte närmaste dateras än till förhistorisk tid.

Topografin steg i schaktets södra delar till en nivå av ca 11-12 meter (enligt RH70). I denna del utgjordes alven av sand och matjorden uppgick till 0,45-0,5 meter. Mellan ca 9 – 12 metersnivån framkom fornlämningar i form av gropar, härdar och ett stolphål. En av härdarna (AH 275) undersöktes vari det påträffades träkol som skickades för vedartsbestämning och ¹⁴C ana-

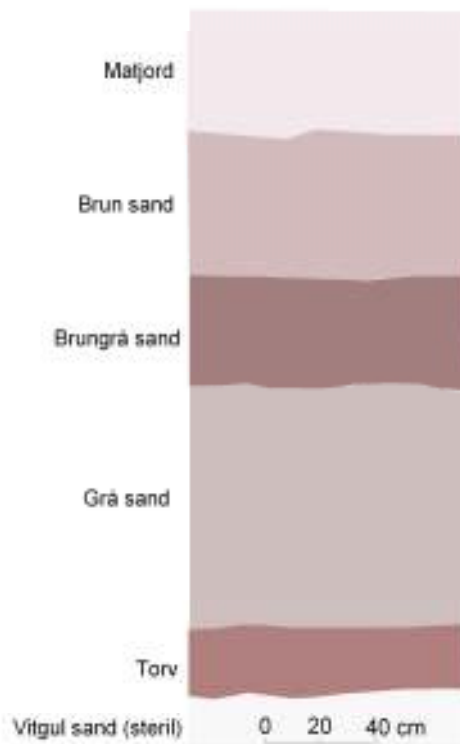

Fig. 8. Sektion över lager i djupschakt 234.

lys. Träkolet härrörde enbart från Björk och daterades till 350 – 534 e. Kr., dvs yngre romersk järnålder – folkvandringstid (1630±25 BP).

I den norra delen påträffades även flera skärvor förhistorisk keramik som lösfynd.

Schakt 830

Längd: ca. 63 meter

Yta: ca. 104 m²

Arkeologiska objekt: AL 843

Ruta & grävenhet: RC1691, G1693

Schakten öppnades i närmast öst – västlig riktning (se fig. 7). Matjorden varierade mellan 0,3 – 0,5 meter och alven bestod av sand. I schaktets västra del framkom fortsättningen av det lager som tidigare påträffats i bl.a. schakt 288. En kvadratmeterstor ruta undersöktes i lagret (RC1691, G1693). Stratigrafin fastställdes till 0,4 meter av grå sand, följt av ett 0,06 meter tjockt lager med torv. I den grå sanden framkom bränd lera, djurben, ett kvartsavslag samt fyra keramikskärvor. Vid platsen för den aktuella rutan påträffades även ett lösfynd av en mynnings-

skärva. Keramiken har dock inte närmare kunnat dateras än till förhistorisk tid.

Ca 10 meter norr om den västra delen av schaktet påträffades vid metalledekteringen del av ett rektangulärt spänne, av typ K1 enligt Ørsnes 1966 (se fig. 9). Denna typ av spänne har djurornamentik i stil C och består vanligtvis av två symmetriska djur som slingrar in i varandra. Spännet dateras till vendeltid, Ørsnes fas 2, dvs. ca 650-725 (Ørsnes 1966).

Fig. 9. Rektangulärt spänne påträffat 10 meter norr om schakt 830.

Schakt 621

Längd: ca. 61 meter

Yta: ca. 103 m²

Arkeologiska objekt: AL 647, AG 639 & 1697, AS 632, 655 & 662

Ruta & grävenhet: RC1694, G1696

Schaktet öppnades i närmast öst – västlig riktning (se fig. 7). Matjorden var ca. 0,3 meter tjock och alven bestod av sand. I schaktets östra del framkom ett kulturlager. En kvadratmeterstor ruta undersöktes i lagret (RC1694, G1696), varvid det framkom flintavslag, djurben och keramik. Keramiken bestod av tre skärvor av förhistoriskt gods.

Ett par lösfynd av järnspik gjordes i ytan av lagret. För övrigt var även ett par stolphål synlig i ytan av lagret. Ett av dessa var stenskot. Väster om lagret påträffades en grop och ett stolphål. Inga dessa ovannämnda anläggningar undersöktes. Däremot påträffades ett lösfynd i form av ett flintavslag av vitpatinerad senon/danienflinta.

Ca 15 meter söder om schaktet påträffades vid metalledekteringen en muskötkula av bly, vars datering ligger mellan 1600 – 1800-tal.

Schakt 1105, 1110 & 1678

Sammanlagd längd: ca. 78 meter

Sammanlagd yta: ca. 130 m²

Arkeologiska objekt: -

Schaktet öppnades i närmast öst – västlig riktning (se fig. 7 & 10). Matjorden varierade mellan ca. 0,3 – 0,5 meter och alven bestod av sand.

I schakten framkom inga spår av fornlämningar.

Schakt 459

Längd: ca. 166 meter

Yta: ca. 293 m²

Arkeologiska objekt: AL 495, AH 501, AD 486

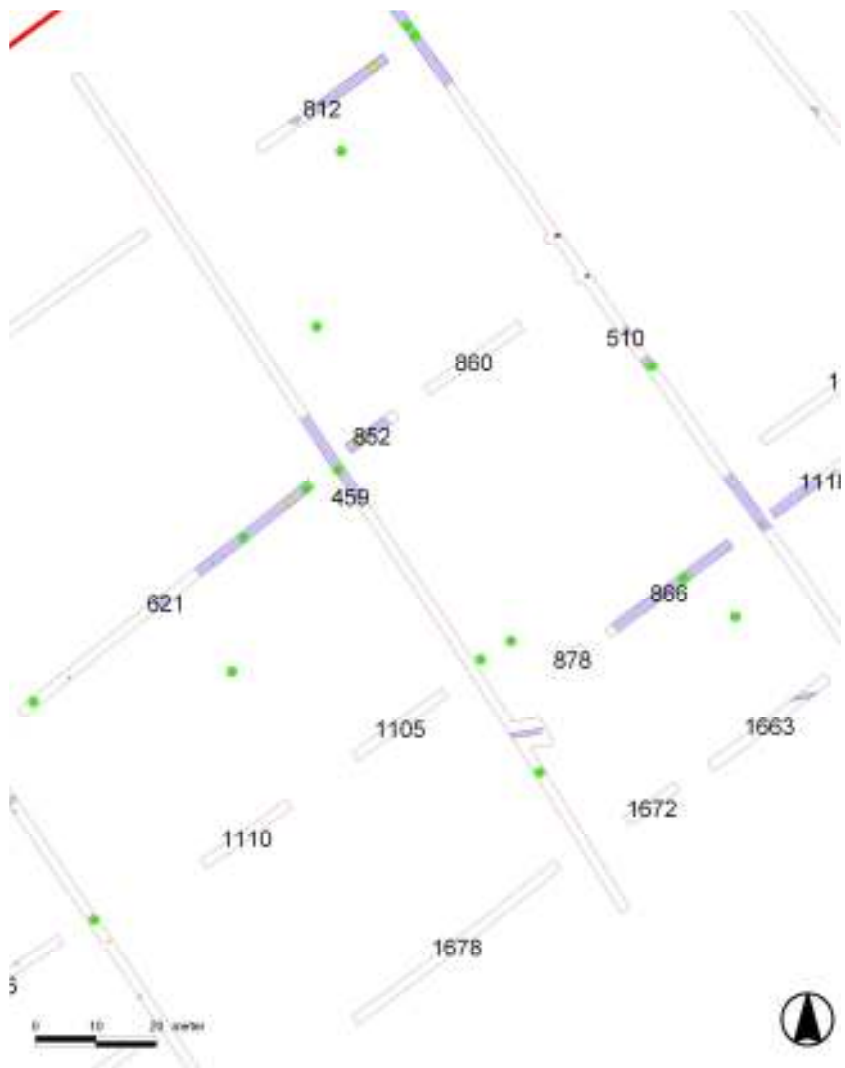

Fig. 10. Planritning över schakt 1678, 459, 1663, 1673, 866, 878, 852, 860, 812.

Schakt 459 öppnades närmast i nord – sydlig riktning (se fig. 10). Den norra delen av schaktet ligger under sju metersnivån, där alven utgörs av ljus vitgul sand. Matjorden i denna del varierade mellan 0,35 – 0,4 m. Inga anläggningar eller fynd påträffades i denna del av schaktet som tolkades vara äldre sjöbotten (Råbelövssjön).

I schaktet centrala del påträffades ett lager (AL 495). I ytan av lagret påträffades ett lösfynd av en skärva förhistorisk keramik.

Topografin steg i schaktets södra delar till en nivå av ca 11-12 meter (enligt RH70). I denna del utgjordes alven av sand och matjorden uppgick till ca. 0,5 meter. I denna del framkom ett dike som bestod av vällagda stenar. Först antogs det vara ett sk. ”täckdike”, men ingen nedgrävning konstaterades. Möjligen kan det vara frågan om en form av gränsmarkering (se fig. 11).

Schakt 1663 & 1673

Sammanlagd längd: ca. 35 meter

Sammanlagd yta: ca. 59 m²

Arkeologiska objekt: AD 1472

Schakten öppnades i närmast öst – västlig riktning (se fig. 10). Matjorden varierade mellan ca. 0,5 – 0,6 meter och alven bestod av sand. I schakt 1663 framkom ett dike, vars riktning överensstämmer väl med riktningen för det som påträffats i schakt 459. I övrigt framkom inga fornlämningar inom schakten.

Schakt 866 & 878

Sammanlagd längd: ca. 30 meter

Sammanlagd yta: ca. 48 m²

Arkeologiska objekt: AL 872

Ruta & grävenhet: RC 1705, G 1707

Schakten öppnades i närmast öst – västlig riktning (se fig. 10). Matjorden varierade mellan ca. 0,4 – 0,5 meter och alven bestod av sand.

I schakt 866 framkom ett kulturlager (AL872). En kvadratmeterstor ruta undersöktes i lagret (RC1705, G1707). Lagret hade en tjocklek av 0,24 meter och utgjordes av gråbrun något flammig sand. I den rutan framkom djurben och ett flintavslag. Vid platsen för den aktuella rutan påträffades även ett lösfynd av en keramikskärv. Keramiken har dock inte närmare kunnat dateras än till förhistorisk tid.

I övrigt framkom inga fornlämningar inom schakten.

Schakt 852 & 860

Sammanlagd längd: ca. 29 meter

Sammanlagd yta: ca. 47 m²

Arkeologiska objekt: AL 856

Ruta & grävenhet: RC 1702, G 1704

Schakten öppnades i närmast öst – västlig riktning (se fig. 10). Matjorden varierade mellan ca. 0,3 – 0,5 meter och alven bestod av sandig morän.

I schakt 852 framkom ett kulturlager (AL856). Kulturlagret är del av ett större sammanhängande lager som även återfinns i schakt 459 och 621. En kvadratmeterstor ruta undersöktes i lagret (RC1702, G1704). Lagret hade en tjocklek som varierade mellan 0,12 – 0,22 meter. Lagrets utgjordes av gråbrun sand och innehöll fynd av djurben, flinta, en bit slag och ett tiotal keramikskärvar. Keramiken har dock inte närmare kunnat dateras än till förhistorisk tid.

I övrigt framkom inga fornlämningar inom schakten.

Fig. 11. Dike/hägnad i schakt 459

Schakt 812

Längd: ca. 26 meter

Yta: ca. 43 m²

Arkeologiska objekt: AL 818 & AH 822

Ruta & grävenhet: RC 1712, G 1714

Schakten öppnades i närmast öst – västlig riktning (se fig. 10). Matjorden var ca. 0,3 meter tjock och alven bestod av sandig morän.

I den östra delen av schaktet framkom ett kulturlager. En kvadratmeterstor ruta undersöktes i lagret (RC1712, G1714). Lagret hade en tjocklek som varierade mellan 0,24 – 0,26 meter. Lagret utgjordes av gråbrun flammig sand och innehöll fynd av djurben, flintavslag och ett par keramikskärvor. Keramiken har dock inte närmare kunnat dateras än till förhistorisk tid.

Strax väster om kulturlagret påträffades en härd (AH822), som inte undersöktes. I övrigt framkom inga fornlämningar i schaktet.

Schakt 510

Längd: ca. 156 meter

Yta: ca. 263 m²

Arkeologiska objekt: AL 578 & 593, AG 562 & 569, AH 584

Schakt 510 löpte över den höjd som låg centralt inom exploateringsområdet. Det innebar att schaktets centrala delar låg på ca 13 meter medan de norra delarna av schakt på ca 8 meter (enligt RH70). Matjordstjockleken var ca 0,3 meter tjock, men tunnade ut något i de högre belägna delarna. Alven utgjordes av morän och ett par större markfasta stenar framkom uppe på höjdens krönläge.

I den södra delen framkom inga spår av fornlämningar (se fig. 12). I slutningen upp mot höjden framkom ett kulturlager (se även schakt 866 & 1118). I lagret påträffades material som antydde på förekomst av recenta störningar. Inga fynd påträffades i lagret. I den södra delen, stratigrafiskt över kulturlagret, fanns en härd. Vid undersökningen av härden påträffades några obrända djurben.

Uppe på höjden fanns två större gropar. En av dessa undersöktes, varvid det påträffades obrända djurben. I ytan av anläggningen hittades en förhistorisk keramikskärva. Anläggningens fyllning bestod förutom av brun sandig morän av sten och flintknutor. Anläggningen var troligen ett stenlyft.

I den norra delen framkom ett kulturlager (se schakt 812). I ytan på lagret hittades två fynd av förhistorisk keramik.

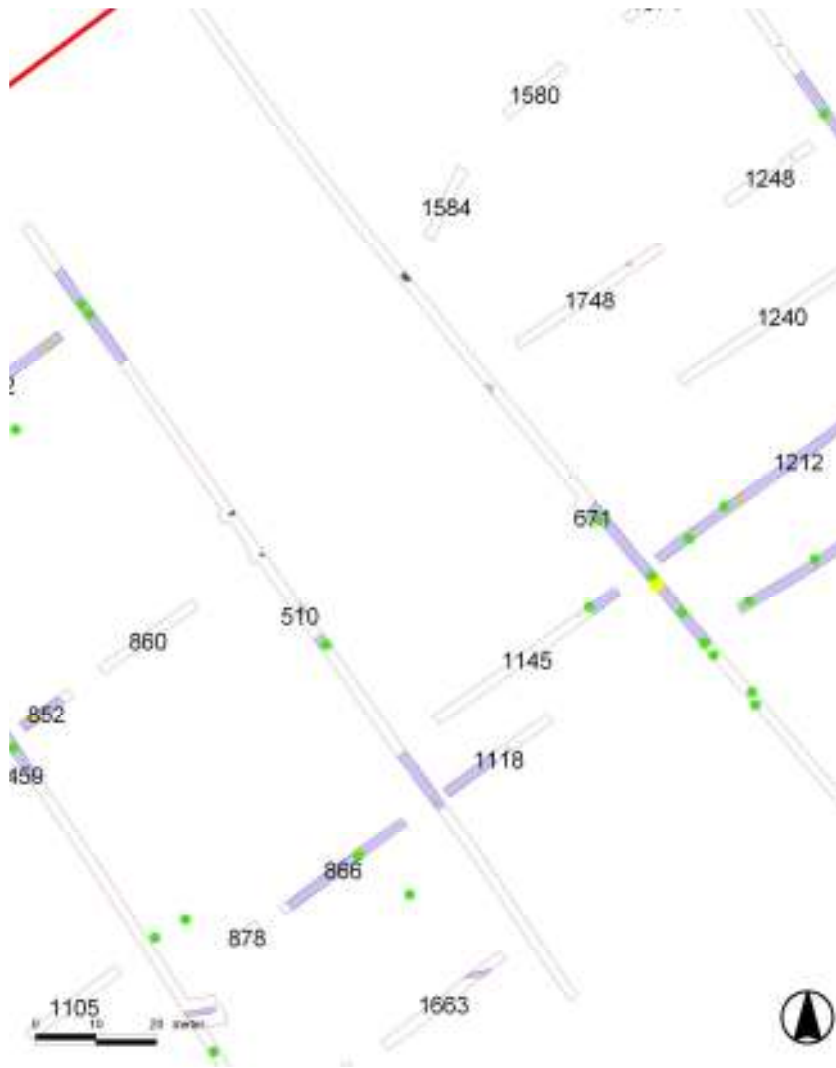

Fig. 12. Planritning över schakt 510, 1118, 1145 & 671.

Schakt 1118 & 1145

Sammanlagd längd: ca. 57 meter

Sammanlagd yta: ca. 98 m²

Arkeologiska objekt: AL 1159 & 1708, AS 1124, 1131 & 1552

Dessa båda schakt öppnades i närmast öst – västlig riktning, strax nedanför höjden i områdets centrala delar (se fig. 12). I schakt 1118 påträffades i de östra delarna ett kulturlager. Detta lager hänger troligen samman med de lager som fanns i schakt 510 och 866. Strax utanför lagret mot väst fanns två stolphål. Inga fler fornlämningar framkom i schaktet.

Schakt 1145 saknade spår av fornlämningar i de västra delarna. Däremot fanns det ett kulturlager och ett stolphål i den östra delen. I ytan av kulturlagret hittades ett flintavslag av Kristianstadsflinta.

Schakt 671

Längd: ca. 218 meter

Yta: ca. 376 m²

Arkeologiska objekt: AL 716, AS 730, AG 710

Ruta & grävenhet: RC 1717, G 1719

Schaktet öppnades i närmast nord – sydlig riktning (se fig. 12). Matjordstjockleken varierade mellan 0,3 – 0,5 meter. De norra delarna bestod av lerjordar, de centrala av sandig morän och de södra av sand.

I schaktets centrala del framkom ett kulturlager. Lagret hänger samman med lager som påträffats i schakt 1145, 1173 och 1212. En kvadratmeterstor ruta undersöktes i lagret (RC1717, G1719). Lagret hade en stratigrafi som utgjordes av ett överliggande lager av brunrå mörk sand följt av ett något ljusare och kompaktare lager som tolkades som fossilmattjord. De båda lagren hade en tjocklek av 0,26 meter vardera. Övervägande del av fynden i form av flintavslag, djurben och bränd lera, tillhörde det övre lagret. Flera lösfynd gjordes även i ytan av lagret vid schaktningen. Ett av dessa var en förhistorisk keramikskärva.

Strax söder om lagret påträffades lösfynd av ett par flint- och bergartsavslag samt en keramikskärva vars gods och dekor av en horisontal linje tyder på en datering till neolitikum/bronsålder.

De norra och södra delarna saknade spår av fornlämningar.

Schakt 1589

Längd: ca. 43 meter

Yta: ca. 125 m²

Arkeologiska objekt: AL 1608, AS 1614, 1620, 1627, 1634, 1641, 1648, 1655

Schaktet öppnades i närmast öst – västlig riktning i de södra delarna av exploateringsområdet (se fig. 13). Matjorden hade en tjocklek som varierade mellan 0,3 – 0,5 meter. Alven bestod av finkornig sand.

Centralt inom schaktet påträffades ett par stolphål vars avstånd stämde väl med ett par takbärande stolpar i ett långhus. Schaktet vidgades därför söderut och norrut i syfte att fastställa förekomst av ett långhus. Fler stolphål framkom, men ingen huslämning eller annan konstruktion kunde konstateras. De två förmodade takbärande stolparna, AS1620 och 1655, undersöktes, men resulterade inte i några fynd.

I den östra delen av schaktet fanns ett kulturlager. Lagret skiljde sig från de tidigare beskrivning till färgen genom att det var mer brunaktigt och ljusare än de övriga. Inga fynd påträffades i ytan

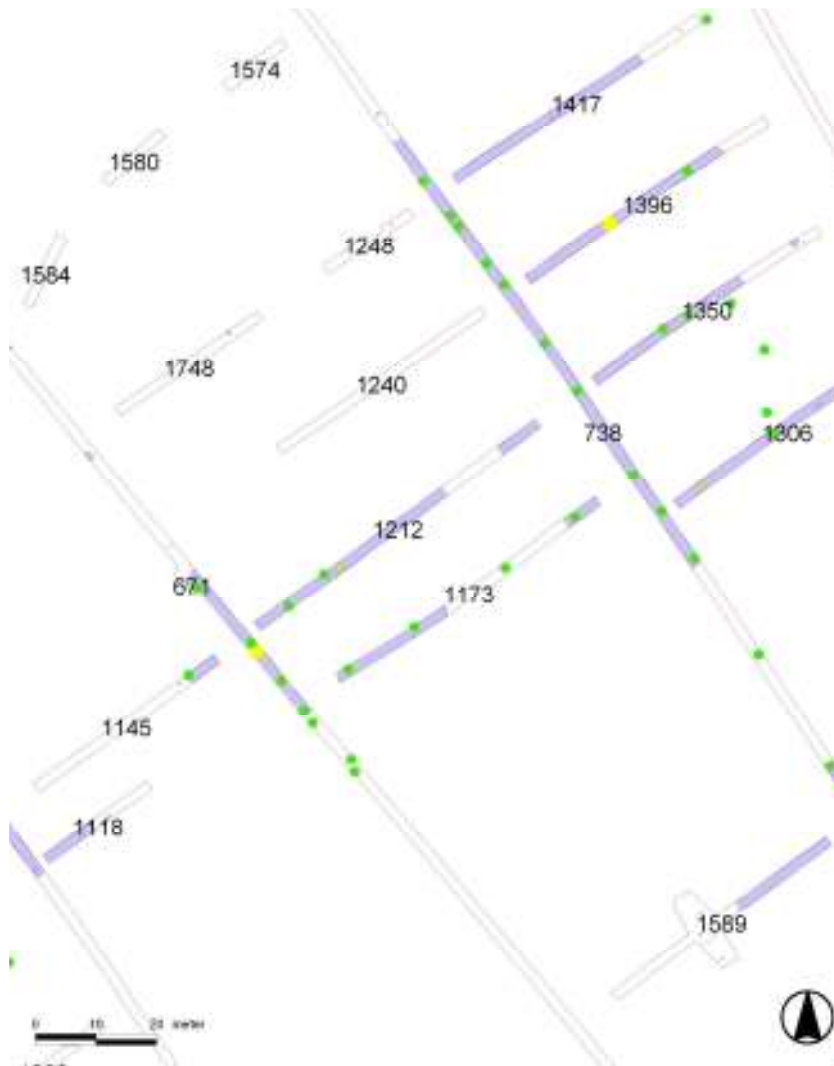

Fig. 13. Planritning över schakt 1589, 1173, 1212, 1240, 1248, 1748, 1574, 1580 & 1584.

av lagret, däremot framkom det fynd i laget i de schakt som öppnades norr om det nu aktuella schaktet (se nedan).

Schakt 1173

Längd: ca. 52 meter

Yta: ca. 87 m²

Arkeologiska objekt: AL 1189 & 1207, AS 1200

Schaktet öppnades i närmast öst – västlig riktning (se fig. 13). Matjorden hade en tjocklek som varierade mellan 0,45 – 0,55 meter. Alven bestod av sand.

Kulturlager påträffades i såväl de östra som de västra delarna av lagret. Kulturlagret i väst är sammanhängande med det som finns i schakt 671 och 1212. I ytan av detta lager påträffades ett lösfynd av delar av en vävtyngd av bränd lera och två förhistoriska keramikskärvor.

I området mellan lagren hittades ett lösfynd av en holk till en kritpipa.

I det östliga lagret (AL 1207) påträffades ett lösfynd av ett flintavslag av Kristianstadsflinta.

Schakt 1212

Längd: ca. 57 meter

Yta: ca. 96 m²

Arkeologiska objekt: AL 1224 & 1236

Ruta & grävenhet: RC 1720, G 1722

Schaktet öppnades i närmast öst – västlig riktning (se fig. 13). Matjorden hade en tjocklek som varierade mellan 0,45 – 0,55 meter. Alven bestod av sand.

Kulturlager påträffades i såväl de östra som de västra delarna av schaktet. Kulturlagret i väster är sammanhängande med det som finns i schakt 671 och 1145. I ytan av detta lager påträffades lösfynd av delar av ett flintavslag, obrända djurben och en förhistorisk keramikskärva. En kvadratmeterstor ruta undersöktes i lagret (RC1720, G1722). Lagret hade en stratigrafi som utgjordes av ett överliggande lager av brungrå mörk sand följt av ett något ljusare och kompaktare lager som tolkades som fossilmatjord. Det översta lagret hade en tjocklek av ca 0,3 meter och det understa av 0,44 meter. Övervägande del av fyndmaterialet av flintavslag, djurben, bränd lera och keramik tillhörde det övre lagret. En av keramikskärvorna var en facetterad mynnings-skärva. Denna dateras till förromersk – äldre romersk järnålder.

Schakt 1748, 1240 & 1248

Sammanlagd längd: ca. 85 meter

Sammanlagd yta: ca. 142 m²

Arkeologiska objekt: AG 1754 & AS 1261

Schakten öppnades i närmast öst – västlig riktning (se fig. 13). Matjorden hade en tjocklek som varierade mellan 0,3 – 0,5 meter. Alven bestod av sand i schakt 1240 och av sandig morän i de två övriga.

I schakt 1748 påträffades en grop och i schakt 1248 ett stolphål. Inga av dessa undersöktes och inga övriga fornlämningar påträffades inom schakten.

Schakt 1574, 1580 & 1584

Sammanlagd längd: ca. 37 meter

Sammanlagd yta: ca. 62 m²

Arkeologiska objekt: -

Fig. 14. Planritning över schakt 738,

Schakten öppnades i närmast öst – västlig riktning (se fig. 13). Matjorden hade en tjocklek som varierade mellan 0,3 – 0,4 meter. Alven bestod av sandig morän. Inga fornlämningar påträffades inom schakten.

Schakt 738

Längd: ca. 200 meter

Yta: ca. 340 m²

Arkeologiska objekt: AL 767 & 778, AS 793, 799 & 804

Ruta & grävenhet: RC 1723, G 1725

Schaktet öppnades i närmast nord – sydlig riktning. Matjords-tjockleken varierade mellan 0,3 – 0,6 meter. De norra delarna bestod av sandig morän och de södra av sand.

I schaktets centrala del framkom ett kulturlager (AL778). Lagret är del av ett större sammanhängande kulturlager som påträffats i flera andra angränsande schakt (se fig.14). Flera lösfynd av flintavslag, förhistorisk keramik, djurben och bränd lera i ytan

Fig. 15. Fotografi över del av bergartsyxa.

av lagret vid schaktningen. Ett av dessa var en förhistorisk keramikskärva med en facetterad mynning. Denna dateras till förromersk – äldre romersk järnålder.

En kvadratmeterstor ruta undersöktes i lagret (RC1723, G1725). Lagret var gråbrunt till färgen och bestod av något sotig sandig lera. Lagret hade en tjocklek som varierade mellan 0,06-0,11 meter och i detta påträffades två obrända djurben.

Strax norr om detta lager framkom tre stolphål som inte undersöktes vid förundersökningen.

I den södra delen av schaktet fanns ett kulturlager (AL 767). Även detta lager del av ett större sammanhängande kulturlager som påträffats i de angränsande schakten 1284 och 1589 (se fig.14). Flera lösfynd av flintavslag, förhistorisk keramik och djurben framkom i ytan av lagret.

Schakt 1284

Längd: ca. 42 meter

Yta: ca. 70 m²

Arkeologiska objekt: AL 1297

Ruta & grävenhet: RC 1735, G 1737

Schaktet öppnade i närmast öst – västlig riktning. Matjordstjockleken var ca 0,5 meter tjock och jordarten var sand.

I den västra delen framkom ett kulturlager som är sammanhängande med det som finns i schakt 738 och 1589 (se fig. 14). En kvadratmeterstor ruta undersöktes i lagret (RC1735, G1737). Lagret var brungrått och hade en tjocklek på ca 0,3 meter. I lagret påträffades ett fragment från vad som skulle kunna vara del av en bergartsyxa, förhistorisk keramik, flintavslag och djurben (se fig.15).

I den östra delen av schaktet framkom inga fornlämningar.

Schakt 1306

Längd: ca. 44 meter

Yta: ca. 75 m²

Arkeologiska objekt: AL 1319, AH 1330 & 1336, AS 1343

Ruta & grävenhet: RC 1729, G 1731

Schaktet öppnade i närmast öst – västlig riktning. Matjordstjockleken var ca 0,3 meter tjock och jordarten var sand.

Större delen av schaktet utgjorde av kulturlager (AL1319). Lagret är del av ett större sammanhängande kulturlager som påträffats i flera andra angränsande schakt (se fig. 14). Ett lösfynd påträffades i ytan av lagret av en förhistorisk keramikskärva. Godset är av sådan kvalitet att det troligen dateras till perioden

förromersk – äldre romersk järnålder, vilket stämmer väl med andra keramikfynd ifrån området. Tre meter norr om schaktet påträffades ett lösfynd av en keramikskärva med facetterad mynning, vilken även dateras till perioden förromersk – äldre romersk järnålder. Ytterligare tio meter norrut påträffades en del av ett lerblock med en dekor av snörintryck (se fig. 16). Även detta block dateras till den aktuella perioden.

Fig. 16. Del av lerblock.

En kvadratmeterstor ruta undersöktes i lagret (RC1729, G1731). Lagret var brungrått till färgen och hade en tjocklek som varierade mellan 0,3-0,36 meter. I lagret fanns fynd av flintavslag, keramik och djurben. En av keramikskävorna var en mynnings-skärva som troligen kan dateras till äldre järnålder. Bland keramikerna fanns även en skärva vars dekor snarare tyder på en neolitisk datering. Skärvan är tyvärr kraftigt vittrad och dekoren är otydlig, men den dateras med stor sannolikhet till mellan-neolitikum.

Stratigrafiskt över kulturlagret i dess östra del fanns två härdar och strax norr om kulturlager framkom ett stolphål. Inga av dessa anläggningar undersöktes vid förundersökningen.

Schakt 1350

Längd: ca. 44 meter

Yta: ca. 72 m²

Arkeologiska objekt: AL 1378, AH 1371 & 1388, AS 1364

Schaktet öppnade i närmast öst – västlig riktning. Matjordstjockleken var ca 0,3 meter tjock och jordarten var sand.

Större delen av schaktet utgjorde av kulturlager (AL1378). Lagret är del av ett större sammanhängande kulturlager som påträffats i flera andra angränsande schakt (se fig. 14). I ytan av lagret hittades delar av ett flintspån och bränd lera och ett par meter söder om schaktet hittades vid metalldetekteringen ett danskt mynt (Christian IV, 1577-1648).

Stratigrafiskt över lagret påträffades en härd och öster om lagret ett stolphål och en härd.

Schakt 1396

Längd: ca. 47 meter

Yta: ca. 78 m²

Arkeologiska objekt: AL 1407

Ruta & grävenhet: RC 1726, G 1728

Schaktet öppnade i närmast öst – västlig riktning. Matjordstjockleken var ca 0,3 meter tjock och jordarten var sand.

Större delen av schaktet utgjorde av kulturlager (AL1407). Lagret är del av ett större sammanhängande kulturlager som påträff-

fats i flera andra angränsande schakt (se fig. 14). I ytan av lagret hittades en keramikskärva vars utförande tyder på en datering till sen förromersk järnålder/ äldre romersk järnålder.

En kvadratmeterstor ruta undersöktes i lagret (RC1726, G1728). Lagret utgjordes av gråbrun sand med en tjocklek på ca 0,4 meter. I lagret fanns fynd av nio flintavslag, 25 keramikskärvor och ett hundratal fragment av djurben. Keramiken har inte närmare kunnat dateras än till förhistorisk tid.

Schakt 1417

Längd: ca. 48 meter

Yta: ca. 82 m²

Arkeologiska objekt: AL 1436, AS 1429

Schaktet öppnade i närmast öst – västlig riktning. Matjordstjockleken var ca 0,35 meter tjock och jordarten var sand.

Större delen av schaktet utgjorde av kulturlager (AL1436). Lagret är del av ett större sammanhängande kulturlager som påträffats i flera andra angränsande schakt (se fig. 14). I lagret yta noterades flera skörbrända stenar.

Strax öster om schaktet påträffades vid metalldetekteringen ett kantbeslag av brons med en järnnit. Dylika, fast mindre och finare finns på sköldar från järnåldern, men beslaget kan emellertid vara av mycket yngre datum.

Schakt 1454

Längd: ca. 30 meter

Yta: ca. 51 m²

Arkeologiska objekt: AL 1471, AG 1464, AS 1483, AG 1490

Schaktet öppnade i närmast öst – västlig riktning (se fig.14). Matjordstjockleken var ca 0,35 meter tjock. Jordarten utgjordes av morän i den västra delen och av lera i öster. Inom schaktet påträffades två gropar, ett stolphål och ett sotigt lager. Handrensning genomfördes av lagret varvid det framkom ett stolphål. En tolkning av lagret är att det i själva verket utgörs av flera angränsande anläggningar.

Stolphålet och en av groparna undersöktes (AS 1483 & AG 1490). I gropen påträffades ett flintavslag av Kristianstadsflinta.

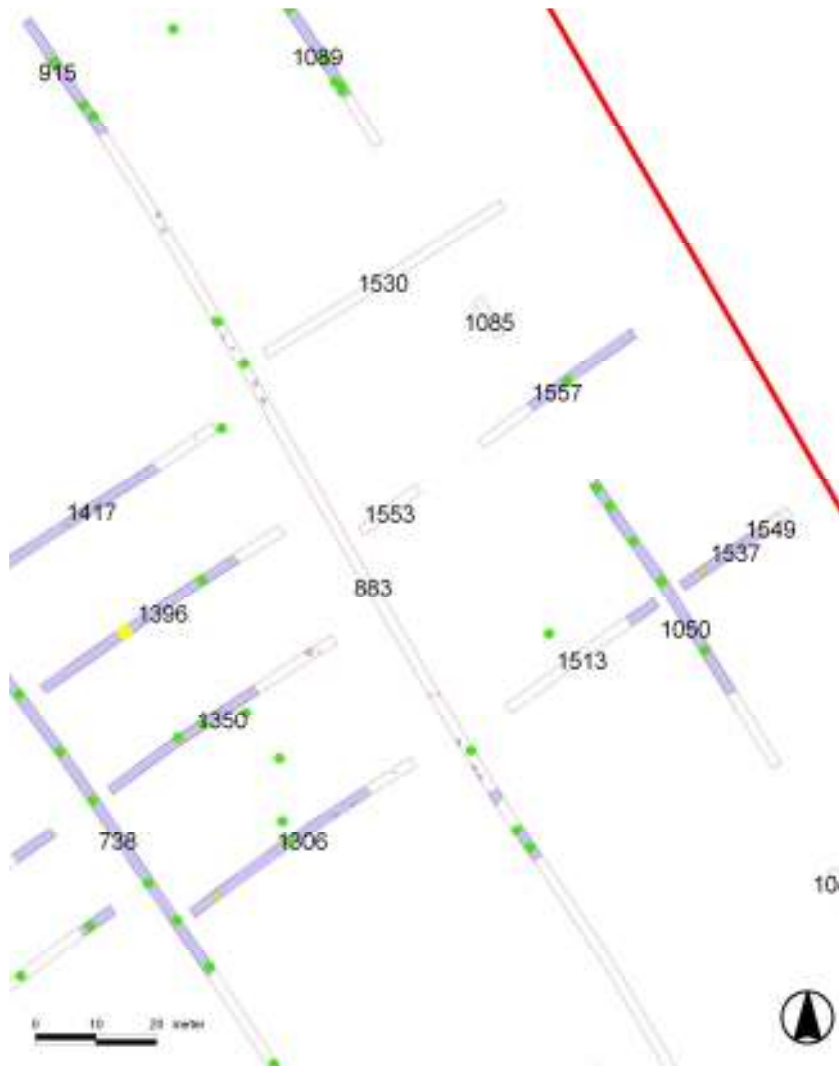

Fig. 17. Planritning över schakt 883, 1050, 1513 & 1537.

Schakt 883

Längd: ca. 218 meter

Yta: ca. 372 m²

Arkeologiska objekt: AI 919, AL 923, 1036, 104, AG 927, 934, 943, 985, 994, AS 952, 959, 965, 973, 978, 1003, AH 1016, AU 1023 & 1029

Schaktet öppnade i närmast nord – sydlig riktning (se fig. 17). Matjordstjockleken var ca 0,3 m och schaktet dominerades av sandiga jordar.

Längst i norr, ungefär mellan 7 – 8 meterskurvan, påträffades en lagerkoncentration (AI 919). För att undersöka detta grävdes ett djupschakt (Schakt 915), varvid det konstaterades att det i själva verket bestod av flera lager till ett sammanlagt djup av 1,32 meter inklusive matjorden (se fig. 18). I botten av lagret påträffades två flintavslag av Kristianstadsflinta.

Fig. 18. Sektion över lager i djupschakt 915.

Cirka 5 meter söder om djupschaktet ändrade lagret karaktär och övergick till att bli sotigare och bli mer kulturlagerlikt. I ytan av detta kulturlager påträffades lösfynd av keramik och flinta.

Topografin steg söderut och vid en nivå av ca 10 meter (enligt RH70), framkom ett antal anläggningar. Ett stolphål (AS 952) och en grop (AG 985) undersöktes. I gropen framkom flintavslag, obrända djurben samt två keramikskärvor. En av dessa hade en mycket otydlig och vittrad dekor som bedömdes som en romb. Liknande dekor förekommer på mellaneneolitisk keramik, men dekoren är så pass otydlig att det inte är en säker datering. I området kring anläggningarna påträffades lösfynd av förhistorisk keramik och ett flintavslag.

Ett femtiotal meter söderut framkom ytterligare en koncentration av anläggningar. Dessa utgjordes av en grop, en härdar, ett stolphål, två kulturlager och två ugnar. En av ugnarna undersöktes (AU 1029), varvid fynd av bränd lera, slagg (skålla), obränt ben, flintavslag och keramik framkom. Keramikmaterialet i sig gav en tvetydig datering. En skärva hade en dekor med gropar som vanligtvis förknippas med gropkeramisk kultur, en annan skärva hade en utformning som tyder på tidig järnålder. En

vedartsanalys genomfördes på träkolet från ugnen som visade att det enbart kom från Ek. En ¹⁴C datering genomfördes och gav en datering till 93 f.Kr – 54 e.Kr., dvs. yngre förromersk – äldre romersk järnålder (2010±25 BP).

I området kring anläggningarna påträffades lösfynd av förhistorisk keramik och flinta, som även påträffades i ytan av ett av kulturlagren.

Schakt 1046

Längd: ca. 4 meter

Yta: ca. 6 m²

Arkeologiska objekt: -

Schaktet öppnades i närmast nord – sydlig riktning. Matjordstjockleken var ca 0,2 meter och alven bestod av lera.

Inga fornlämningar påträffades i schaktet.

Schakt 1050, 1513 & 1537

Sammanlagd längd: ca. 107 meter

Sammanlagd yta: ca. 183 m²

Arkeologiska objekt: AL 1063, 1521, 1543, AS 1072, AH 1078

Ruta & grävenhet: RC 1732, G 1734

Schakten öppnades i korsform med såväl öst/västligt som nord-sydligt löpande schakt (se fig. 17). Matjorden varierade mellan 0,3 – 0,4 meter och alven utgjordes av sand.

I schakt 1537 öppnades ett djupschakt, varvid flera lager noterades. Den stratigrafiska sekvensen överensstämde med den som beskrivits ovan i norra delen av schakt 883.

Större delen av schakten täcktes av ett kulturlager, där flera lösfynd av förhistoriska keramikskärvor påträffades. En kvadratmeterstor ruta undersöktes i lagret och lagret utgjordes av gråbrun sand med en lagertjocklek på 0,3 meter. I lagret framkom fynd av förhistorisk keramik, obrända djurben samt flintavslag. En av keramikskärvorna var en mynning vars utformning angav en datering till förromersk – äldre romersk järnålder.

Ett tiotal meter väster om schakten påträffades vid metalldetekteringen ett odaterbart bronsbeslag.

Schakt 1553 & 1557

Längd: ca. 43 meter

Yta: ca. 72 m²

Arkeologiska objekt: AL 1566

Schaktet öppnade i närmast öst – västlig riktning (se fig. 19). Matjordstjockleken varierade mellan ca 0,3–04, meter. Jordarten utgjordes av sand.

I schakt 1557 påträffades ett kulturlager. Detta tolkades som del av ett större lager som även påträffats i de ovan redovisade schakten 1050, 1513 och 1537. I ytan av lagret påträffades ett lösfynd av en förhistorisk keramikskärva.

Schakt 1085 & 1530

Sammanlagd längd: ca. 53 meter

Sammanlagd yta: ca. 88 m²

Arkeologiska objekt: -

Schakt 1085 öppnade i närmast nord – sydlig riktning och schakt 1530 i öst – västlig riktning (se fig. 19). Matjordstjockleken var ca 0,4 meter och jordarten utgjordes av sand.

Inga fornlämningar framkom i schakten.

Schakt 1089

Längd: ca. 37 meter

Yta: ca. 60 m²

Arkeologiska objekt: AL 1099

Ruta & grävenhet: RC 1763, G 1765

Schaktet öppnade i närmast nord – sydlig riktning (se fig. 19). Matjordstjockleken var ca 0,35 meter och jordarten utgjordes av sand.

I de centrala delarna fanns ett kulturlager varifrån flera lösfynd av främst förhistorisk keramik insamlades. En kvadratmeterstor ruta undersöktes i lagret som utgjordes av ett gråsvart sotigt lager som till större delen bestod av keramikskärvor och bränd lera. Den rikliga mängden keramik gav tidigt ett bra underlag för att bedöma datering och dess kontext; därför grävdes bara ca 5 cm av lagret i rutan. En annan orsak, till att vi inte undersökte mer av lagret vid förundersökningstillfället, var att vissa av keramikskärvorna var av så pass dåligt kvalitet så de riskerade falla sönder vid upptagandet.

Förutom drygt två kilo keramik och drygt ett kilo bränd lera framkom obrända djurben och slagg. En av mynningsskärvorna har en utformning som daterar den till sen förromersk – äldre romersk järnålder.

Fig. 19. Planritning över schakt 1553, 1557, 1085, 1530 & 1089.

Sammanfattning av undersökningresultatet

Den arkeologiska förundersökningen har visat att det förekommer fornlämningar inom större delen av exploateringsområdet. Resultaten visar vidare på att det inom området finns delar med mer omfattande fornlämningar. Innan vi kan dra några slutsatser kring fornlämningens vetenskapliga potential och förslag till vidare åtgärder måste vi först sammanfatta vad vi vet kring dess bevarandestatus, utbredning, innehåll och datering.

Kulturlager

Inom exploateringsområdet påträffades flera kulturlager och andra lagerbildningar. Flera av schakten har öppnats i syfte att försöka fastställa lagrens utbredning. Detta var en av anledningarna till att flera schakt öppnades än vad som var planerat i undersökningsplanen.

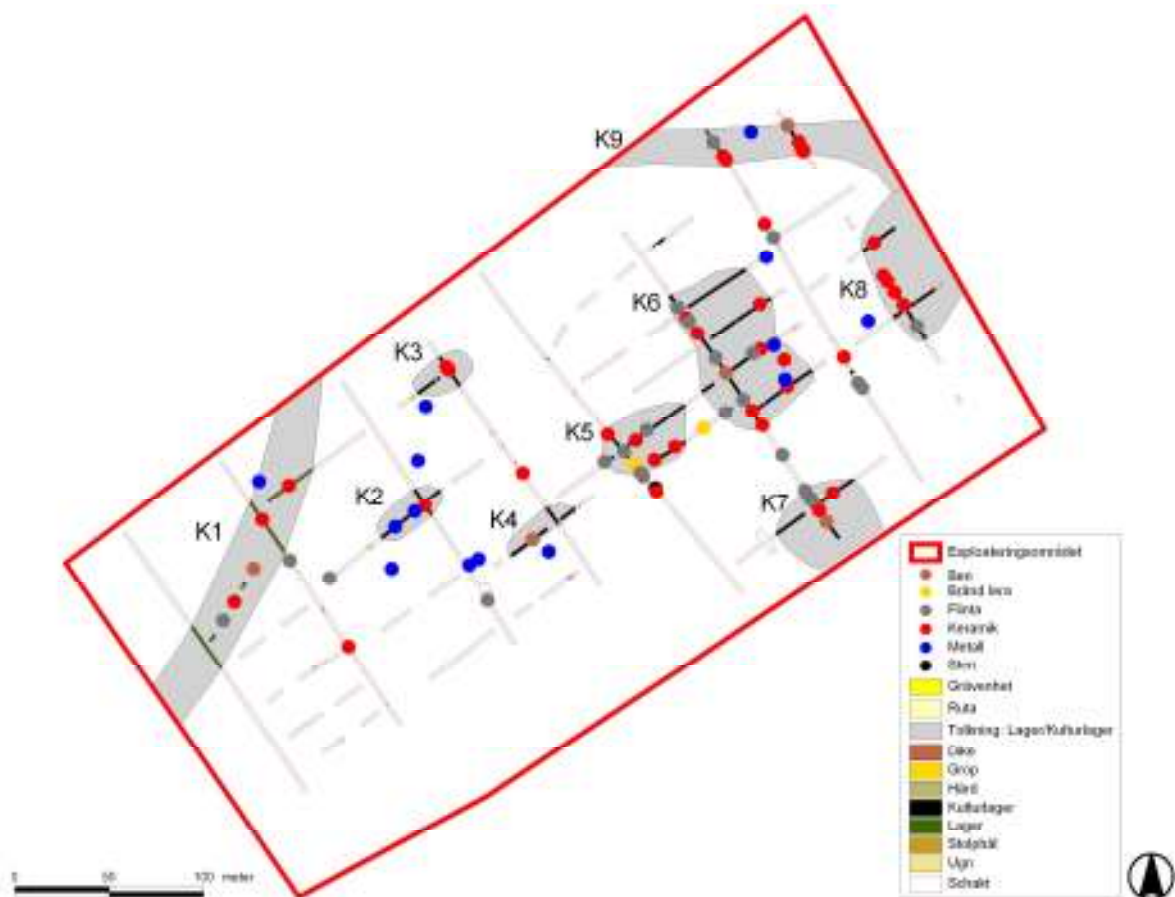

Fig. 20. Planritning över lager/kulturlager inom exploateringsområdet.

K1

I den västra delen av exploateringsområdet framkom en lagerbildning som löpte längs med sju- och åtta meters kurvan (se fig. 20 & 21). När lagret framkom i schakt 288 grävdes ett djupschakt för att fastställa dess djup och undersöka dess karaktär. Flera lager konstaterades ned till ett djup av 1,24 meter. Även i schakt 201 grävdes ett djupschakt där en liknande stratigrafi kunde dokumenteras. Kännetecknande var att det i botten framkom ett lager av torv. Den kvadratmeterstora ruta som undersöktes i lagret visar att det tunnare ut mot norr och består där av ett 0,4 meter tjockt fyndförande lager, följt av ett torvlager. Lagerbildningen har bedömts omfatta drygt 4000 m² som med ett djup av i genomsnitt 0,8 m inbegriper ca 3000 m³.

Det fyndmaterial som påträffat visar att det finns fynd i åtminstone det lager som direkt överlagrar torven. Enstaka fynd har även påträffats direkt i torven. Fyndmaterialet som insamlats från lagren utgörs av djurben, flinta, kvarts, brändlera och keramik. Detta material ger dock ingen bra datering, annat än till förhistorisk tid. Däremot påträffades i utkanten av lagret, vid metalldetekteringen, delar av ett rektangulärt spänne daterat till vendeltid.

Utifrån de schakt som öppnades kan det konstateras att lagret löper strax nedanför en sluttning i riktning mot Råbelövssjön. Lagerbildningens form och förekomsten av torv i botten tyder på att det rör sig om en äldre åfåra, som med tiden fyllts med såväl kulturpåverkad jord som matjord. Troligtvis har fyndmaterialet hamnat i åfåran från en topografiskt högre belägen bebyggelse.

Spår av denna åfåra påträffades även vid den arkeologiska utredningen och vid slutundersökningen av fornlämning Nosaby 154 & 155 (Höst 2005 & Bolander 2006). Vid slutundersökningen undersöktes en kvadratmeterstor ruta i lagret varvid det påträffades fynd av keramik, bränd lera, slagg som ett större ugnfragment.

K2

Detta kulturlager påträffades i den västra slutningen av den i området centralt belägna höjden (se fig. 20 & 21). Två kvadratmeterstora rutor undersöktes i lagret som utgjordes av ett grått sandigt lager med en tjocklek av ca 0,2 meter. I botten av en av rutorna framträdde delar av en grop, vilket visar att det förekommer anläggningar under lagret. I ytan framträdde även ett par stolphål som visar att det även finns anläggningar som stratigrafiskt ligger över och skär kulturlagret. Lagret har bedömts omfatta en yta av ca 570 m² och med en tjocklek av ca 0,2 meter motsvarar detta ca 100 m³.

Fyndmaterialet utgörs av flintavslag, djurben, slagg och keramik. Keramiken bestod av förhistoriskt gods och förekomsten av slagg ger en antydning om en datering till järnålder.

Lagrets placering i slutningen nedanför höjden, förekomsten av fynd samt anläggningar både i och under lagret gör att det tolkas som ett kulturlager som avsatts i direkt anslutning till bebyggelsen. Möjligen representerar det platsen för ett gårdsläge. Avståndet till den ovan beskrivna åfåran (K1) är ca 40 meter, vars fyndmaterialet skulle kunna härröra från detta topografiskt högre belägna gårdsläge.

K3

Kulturlagret påträffades i den norra slutningen av den i området centralt belägna höjden (se fig. 20 & 21). En kvadratmeterstor ruta undersöktes och lagret konstaterades bestå av gråbrun flammig sand med en tjocklek av ca 0,25 meter. Lagret har bedömts omfatta en yta av ca 500 m² och med en tjocklek av ca 0,25 meter motsvarar detta ca 120 m³.

De fynd som påträffades i lagret utgjorde av djurben, flintavslag och ett par keramikskärvor. Inget av detta material kan närmare dateras än till förhistorisk tid.

Till skillnad från lager K2 finns det inga spår efter anläggningar i eller under kulturlagret. Detta tillsammans med det faktum att lagret bildats i en kraftig sluttning talar emot att lagret skulle ha bildats i direkt anslutning till ett gårdsläge. Materialet kan således ha deponerats i sluttningen av en uppe på höjden belägen bosättning, av vilken det i dag helt saknas spår. Hur lagret bildats dvs. om det är spår efter en bebyggelse direkt på platsen eller om det deponerats i sluttningen av en närliggande bosättning kan inte besvaras utifrån det material som framkom vid förundersökningen.

K4

Kulturlagret anträffades på den södra sluttningen av den tidigare omnämnda höjden (se fig. 20 & 21). En kvadratmeterstor ruta undersöktes och lagret konstaterades bestå av gråbrun flammig sand med en tjocklek av ca 0,2 meter. Lagret har bedömts omfatta en yta av ca 400 m² och med en tjocklek av ca 0,2 meter motsvarar detta ca 80 m³. I lagrets yta fanns en hård som stratigrafiskt skär kulturlagret.

De fynd som påträffades var djurben, flintavslag och en keramikskärva; ett material som inte kan datera lagret närmare än till förhistorisk tid.

Förekomsten av härden och två stolphål i direkt anslutning till lagret tillsammans med fyndmaterialet talar för att det är spår efter boplatslämningar, möjligen även som med K2, ett presumtivt gårdsläge.

K5

Kulturlagret anträffades öster om den i exploateringsområdet centralt belägna höjden (se fig. 20 & 21). Två kvadratmeterstora rutor undersöktes i lagret varvid det konstaterades en stratigrafi av ett överliggande lager av brungrå mörk sand följt av ett något ljusare och kompaktare sandigt lager, som tolkades som fossilmatjord. Det övre kulturlagrets tjocklek varierade mellan ca 0,25–0,3 meter, medan det undre fossila matjordslagret varierade mellan ca 0,25–0,45 meter. Kulturlagret omfattade en yta av ca 1300 m², vilket motsvarar drygt 350 m³ och den fossila matjorden drygt 450 m³.

Kulturlagret hade en annan karaktär än de tidigare beskrivna lagren. Det var mörkare till färgen och det innehöll ett mer omfattande fyndmaterial. Fyndkategorierna utgjordes av flinta, djurben, bränd lera och keramik. En facetterad mynningsskärva daterad till förromersk – äldre romersk järnålder ger en indikation på lagrets datering. Det bör dock påtalas att det i närheten av

kulturlagret även finns material som visar på en datering till neolitikum/bronsålder.

Ett stolphål låg stratigrafiskt över kulturlagret och ett par stolphål framkom strax utanför kulturlagret. Inga anläggningar framkom under kulturlagret, men det kan inte uteslutas att det förekommer anläggningar i den underliggande fossila matjorden och för den delen även under denna. Fyndmaterialet samt de anläggningar som finns i och i anslutning av lagret talar för att kulturlagret bör betraktas som boplatsslämningar med en datering till äldre järnålder.

K6

Kulturlagret framkom inom ett område som utgörs av en plåtå mellan 11–12 meterskurvan (se fig. 20 & 21). Tre kvadratmeterstora rutor undersöktes i kulturlagret. Tjockleken varierade mellan 0,06 – 0,42 meter. Kulturlagret täckte en yta av ca 3800 m², vilket grovt motsvarar ca 750 m³.

Kulturlagrets karaktär överrenstämde väl med kulturlager K5. Det som skiljer detta lager ifrån K5 är att K6 i dess norra del innehöll ett flertal skörbrända stenar.

Fyndmaterialet är dessutom mer omfattande och består av flintavslag, keramik, djurben och bränd lera. Inte mindre än fem keramikskärvor från olika delar av lagret har dateras till perioden förromersk – äldre romersk järnålder. Dessa fynd tillsammans med fragment från ett lerblick ger en bra indikation på lagrets ålder. Det finns dock ett fynd av en keramikskärva vars dekor tyder på en mellan-neolitisk datering.

Två härdar ligger stratigrafiskt över kulturlagret och det finns ett flertal anläggningar strax utanför lagret. Tillsammans med fyndmaterialet talar detta för att lagret har ett direkt samband med en bebyggelse och är således att betraktas som boplatsslämningar.

K7

Kulturlagret påträffades i den sydöstra delen av exploateringsområdet (se fig. 20 & 21). I lagret undersöktes en kvadratmeterstor ruta varvid det konstaterades att lagret hade en tjocklek av ca 0,3 m. Kulturlagret täcker en yta av ca 1750 m² och ca 500 m³.

Lagrets karaktär skiljde sig från de kulturlager som tidigare beskrivits och påminner mer om det fossila matjordslager som framkom under kulturlager K5.

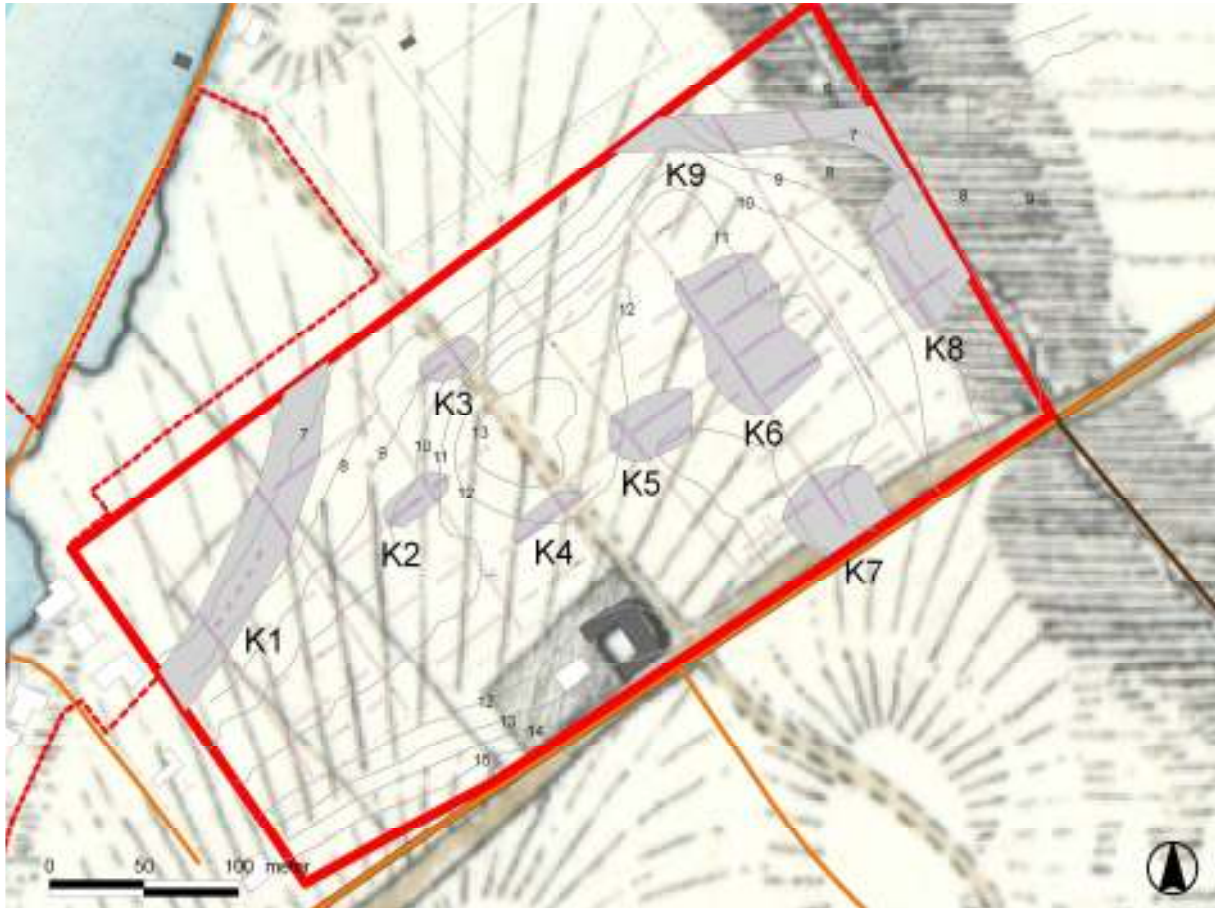

Fig. 21. Planritning över exploateringsområdet med höjdkurvor, schakt och lager/kulturlager. I bakgrunden syns ett utdrag ur Skånska Rekognoseringskartan. Notera den stora våtmark som finns i den norra delen av området.

Fyndmaterialet som insamlades, dels som lösfynd i ytan av lagret dels i den ruta som undersöktes, utgjordes främst av flintavslag, förhistorisk keramik och djurben. I lagret påträffades också ett fragment från vad som skulle kunna vara del av en bergartsyxa.

Dateringen av lagret är således problematisk. Lagrets karaktär samt förekomsten av vad som kan vara del av en bergartsyxa antyder att vi har ett lager med en äldre datering, möjligen neolitikum. Ett par skärvar av neolitisk keramik har påträffats inom andra delar av exploateringsområdet och det är troligt att vi har spår av ett äldre tidsskikt sporadiskt inom exploateringsområdet.

K8

Kulturlagret ligger i den nordöstra delen av exploateringsområdet i en sluttning ned mot en äldre våtmark (se fig. 20 & 21). De östliga delarna av kulturlagret övergår till vad som mer kan betraktas som avsatta våtmarkslager. Ett djupschakt grävdes i den norra delen varvid det konstaterades att det förekom en lagersekvens på drygt 1,5 meter och där det understa lagret utgjordes av torv.

En kvadratmeterstor ruta undersöktes varvid kulturlagrets tjocklek fastställdes till ca 0,3 meter. Kulturlagret täcker en yta av ca 2500 m², vilket motsvarar ca 750 m³.

Fyndmaterialet från lagret bestod av förhistorisk keramik, obrända djurben samt flintavslag. En av keramikskärvorna var en mynning vars utformning angav en datering till förromersk – äldre romersk järnålder.

Kulturlagrets placering i kanten till en äldre våtmark medför att det kan betraktas som ett utkastlager (se fig. 21). Hela lagret har dock inte denna karaktär, utan det kan mycket väl vara avsatt till följd av en bosättning på platsen. Förekomsten av en härd och ett stolphål i området talar för denna tolkning.

K9

Kulturlagret finns i den nordöstra delen av exploateringsområdet och som för det ovan beskrivning K8 ligger det i sluttningen ned mot en äldre våtmark/Råbelövssjön (se fig. 21). Ett djupschakt öppnades i området varvid en lagersekvens dokumenterade ned till ett djup av ca 1,32 meter. Samtliga av dessa lager är inte att betrakta som kulturlager även om enstaka fynd av flinta påträffades i botten av lagersekvensen.

Ett gråsvart sotigt kulturlager påträffades i områdets topografiskt högre belägna delar. En kvadratmeterstor ruta undersöktes i detta lager, men den undersöktes inte till botten och därmed har dess tjocklek inte fastställts. En uppskattning är att kulturlagret inte överstiger 0,3 meter. Både kulturlagret och de övriga lagren som tolkats som avsatta i sluttningen ned mot en våtmark täcker ett område på ca 2600 m².

Fyndmaterialet från kulturlagret utgjordes av flintavslag, obrända djurben, slagg, två kilo keramik samt ett kilo bränd lera. Utifrån keramiken dateras lagret till sen förromersk – äldre romersk järnålder.

Kulturlagret uppvisar stratigrafiska likheter med det ovan beskrivna kulturlagret K8 och båda ligger i sluttningen ned mot en äldre våtmark, troligen en äldre strandlinje till Råbelövssjön. Det finns dock skillnader mellan lagren; K9 är betydligt sotigare i färgen och innehåller ett material av stora mängder keramik och bränd lera. Även lager K9 tolkas som ett utkastlager, baserat på det topografiska och geografiska läget.

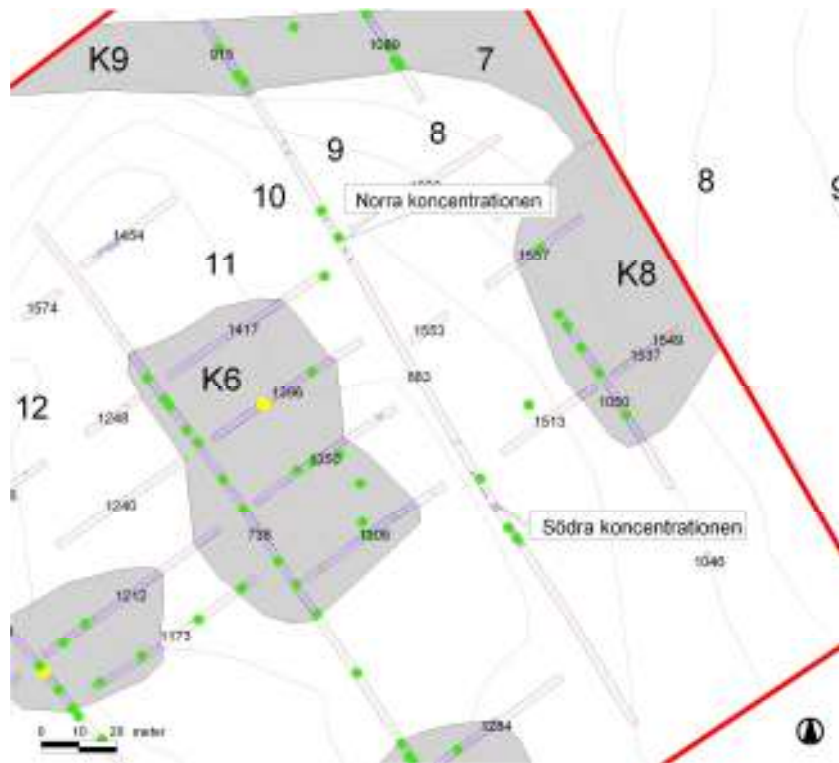

Fig. 22. Planritning som visar koncentrationer av anläggningar i den nordöstra delen av exploateringsområdet.

Anläggningar

Vid den arkeologiska förundersökningen påträffades förutom kulturlagren 36 stolphål, 13 härdar, 21 gropar, två ugnar och ett dike. Flertalet av dessa påträffades utanför kulturlagren, men som beskrivits ovan har en del framkommit i och under kulturlagren.

Det finns tydliga koncentrationer av anläggningar, men det finns även partier där de ligger mer spridda. Två tydliga koncentrationer kan noteras i den nordöstra delen av området, mellan kulturlagren K6 och de båda utkastlagren K8 och K9 (se fig. 22). Den norra koncentrationen innehåller gropar och stolphål. Ett par av stolphålen är stenskodda och förutsättningarna för att det ligger ett eller flera långhus på platsen är goda.

Det södra området däremot består bl.a. av en härd, två järnugnar och ett par mindre sotiga kulturlager. Denna koncentration av anläggningar är sannolikt spår efter ett verkstadsområde daterat utifrån en ^{14}C -analys av träkol från en av ugnarna till 93 f.Kr – 54 e.Kr., dvs. yngre förromersk – äldre romersk järnålder.

En annan koncentration av anläggningar där aktiviteter förekommit som lämnat sotiga spår i jordlagren finns strax norr om kulturlager K6 (schakt 1454). Huruvida även detta är spår efter hantverksaktiviteter kan inte styrkas utifrån det material som påträffats.

Strax öster om kulturlager K7 framkom en koncentration av stolphål (se fig. 23). I området vidgades schaktet i syfte att undersöka om det fanns långhus på platsen. Stolphålen karaktär och geografiska placering tyder på att det finns spår av långhus i denna del av exploateringsområdet.

Ett femtontal meter söder om kulturlager K4 löper ett dike som bestod av vällagda stenar. Ingen nedgrävning fanns under sterna och möjligen utgör det en äldre gränsmarkering. Inga gränser, som överensstämmer med denna gräns, har hittats på äldre kartmaterial över området.

Flera spridda anläggningar av stolphål, gropar och härdar framkom på de topografiskt högre belägna delarna söder om lager K1. Inga strukturer som antyder att det finns hus i området påträffades, men det topografiska läget och anläggningarna tyder dock på att det finns förutsättningar att påträffa boplatslämningar i form av bl.a. långhus i området. En ¹⁴C datering från en av härdarna i området gav en datering till 350 – 534 e. Kr., dvs yngre romersk järnålder – folkvandringstid.

Fyndmaterial och datering

Vid den arkeologiska förundersökningen insamlades ca 1000 fynd motsvarande en vikt av ca 11 kg. Obrända djurben var dominerade fyndmaterialet, följt av keramik och flinta (se bilaga 3). Bevarandeförhållandena för osteologiskt material är således mycket goda i området.

Inom den nordöstra del av exploateringsområdet finns ett utkastlager med rikliga mängder av keramik och bränd lera. Bevaringsförhållandena för keramiken var emellertid goda och flera stora skärvor påträffades, men flera av keramikskärvorna var av så pass dåligt kvalitet så de riskerade falla sönder vid upptagandet. Vid en arkeologisk slutundersökning är det därför viktigt att det bereds möjligheter att upptaga keramiken utan att denna förstörs ytterligare genom t.ex. preparat.

Förekomsten av metaller i matjorden visar att det finns goda förutsättningar att påträffa ytterligare metaller i såväl matjorden som i kulturlagren. Det finns således ett behov av konserveringsåtgärder vid en eventuell arkeologisk slutundersökning av exploateringsområdet.

När det gäller fyndmaterialets datering varierar det från enstaka neolitiskt material till yngre järnålder. Det fyndmaterial som har daterats från kulturlagren i den östra delen av området visar främst på äldre järnålder. Detektorsmaterialet från området dateras från vendeltid fram till nutid.

Fig. 23. Planritning över troligt långhus öster om lager K7.

Fig. 24. Planritning som visar ny gräns för fornlämning Nosaby 116.

Att det förekommer yngre järnåldersmaterial ger en indikation på att det har förekommit aktiviteter i området under perioden. Huruvida dessa utgjorts av bosättning kan inte besvaras, men nutida plöjning av området kan negativt ha påverkat eventuella boplatslämningar från tidsskiktet yngre järnålder.

Slutsats och åtgärdsförslag

Den arkeologiska förundersökningen har visat att det förekommer fornlämningar inom en större yta än vad som var registrerat som fornlämning Nosaby 116. Efter förundersökningen har en ny begränsning av fornlämningen rapporterats in till FMIS (se fig. 24).

Inom den nya fornlämningen Nosaby 116 finns det dock områden med mer omfattande fornlämningar (intensiv del) (se fig. 25). De mer omfattande fornlämningarna finns framförallt i den nordöstra delen av fornlämningen. Detta område kännetecknas av stora sammanhängande kulturlager och av områden med boplatslämningar i form av stolphål, gropar och härdar. Det finns goda förutsättningarna att påträffa långhus i detta område. I denna nordöstra del finns det även spår efter järnhantering i form av ugnar. I sluttningen ned mot en äldre våtmark finns omfattande utkastlager med riklig förekomst av framförallt keramik, bränd lera och djurben. De dateringar som finns från området visar att bosättningen dateras till äldre järnålder (förromersk – romersk järnålder).

Fig. 25. Planritning som visar intensiv del av fornlämning Nosaby 116.

Den södra delen av fornlämning Nosaby 116 består av tre mindre kulturlager, samtliga lokaliserade strax nedanför den höjd som finns centralt inom exploateringsområdet (se bilaga 4). I den västra delen finns vad som tolkats som en äldre åfåra som löper genom området i riktning mot Råbelövssjön. I åfåran har jord avsatts och en stratigrafi av flera lager har dokumenterats, däribland ett bottenlager av torv. I det jordlager som direkt överlagrar torven har det påträffats fynd av djurben, flinta, kvarts, bränd lera och keramik. Även enstaka fynd har påträffats direkt i torven. Fyndmaterialets sammansättning tyder på att det rör sig om ett boplatsmaterial.

Strax söder om åfåran finns spår efter vad som skulle kunna vara lämningar efter själva bosättningen i form av stolphål, gropar och härdar. En möjligt tolkning är att det material som återfinns i åfåran kommer från den högre belägna bosättningen i söder. Även de ovan nämnda kulturlagren skulle kunna vara del av denna bosättning, där åtminstone två av dessa kan utgöra platserna för gårdslägen.

Dateringen av denna södra bosättning är dock något osäker. Av keramikmaterialet att döma rör det sig om förhistoriska lämningar. Fyndet av ett vendeltida spänne antyder emellertid att

bosättningen kan dateras till denna period. Fyndet av yngre järnåldersmaterial kan relateras till den undersökning som genomfördes strax väster om det nu aktuella området (se Bolander 2006). Vid denna undersökning framkom välbevarade lämningar i form av långhus, grophus och kulturlager med en huvudsaklig datering till vendeltid (Bolander 2006). Den ¹⁴C datering som erhöles från en av härdarna vid den nu aktuella förundersökningen visar dock på en något äldre datering, perioden äldre romersk järnålder – folkvandringstid.

Vad är det vetenskapliga värdet av att undersöka äldre järnålders bosättningar på Kristianstadsslätten? Vi kan konstatera att kunskapsläget kring periodens bosättningar på Kristianstadsslätten är tämligen begränsat. Det finns emellertid enstaka större undersökningar, såsom Snårarp (Edring 2004) söder om Kristianstad, som gett mer detaljerad kunskap om periodens bosättningar i nordöstra Skåne. Flertalet undersökningar är dock av det mindre omfattande slaget. I området mellan de stora sjöarna norr om Kristianstad har endast en större arkeologisk undersökning genomförts av en äldre järnåldersbebyggelse (Björk 2003).

Den nu aktuella boplatsen i Balsby är av det mer omfattande slaget. Det finns indikationer på att det kan förekomma flera gårdslägen i området med lämningar efter såväl långhus som boplatslager. I utkanten av bebyggelsen finns utkastlager och lämningar efter järnhantering.

I utkastlagren ned mot våtmarken och Råbelövssjöns äldre strandkant samt i åfåren finns det organsikt material. Det ger möjlighet att studera ett material som ofta saknas på boplatser från perioden. Detta tillsammans med förekomsten av järnhantverk medför att frågeställningar kring bosättningens ekonomi bör prioriteras vid en eventuell slutundersökning. Detta förutsätter givetvis att dessa delar av fornlämningen undersöks och sätts i relation till bebyggelselämningarna.

När det gäller den yngre järnåldern finns det likheter i materialet från Balsby med en rad platser i Sydsandinavien, exempelvis Uppåkra och på Bornholm (Helgesson 2002; Watt 2006). På många platser kan majoriteten av alla metallföremål som påträffats med metalldetektor dateras till yngre järnålder medan underliggande anläggningar och kulturlager kan dateras till äldre järnålder. Det är därmed av stort vetenskapligt värde att försöka dokumentera det yngre skedet, vilket kan göras genom omfattande undersökningar med metalldetektor och en prioritering av de anläggningar som stratigrafiskt kan konstateras vara yngre än kulturlagret. Detta gör att man mera stringent kan diskutera frågor om kontinuitet, landskapsnyttjande, ekonomi, innovation och föränderlighet. I förlängningen av detta är det också viktigt

att belägga när platsen övergavs, för att kunna diskutera förändringar i landskapet. Det historiskt kända Balsby (Baldzby 1302) ligger ca 1 km sydost om nu aktuellt område.

Fornlämning Nosaby 116 har ett stort vetenskapligt värde och vid en arkeologisk slutundersökning kan ny kunskap erhållas kring övergripande frågor kring järnålderns bosättningsmönster och ekonomi, men även mer platsspecifika frågeställningar kring boplatsens struktur gällande gårdslägen, avfallshantering och järnhantverk.

I händelse av exploatering föreslår Sydsvensk Arkeologi AB att fornlämning Nosaby 116 blir föremål för en arkeologisk slutundersökning. Sydsvensk Arkeologi AB menar vidare att en arkeologisk slutundersökning av fornlämningen bör ha en hög ambitionsnivå. Vi vill i detta sammanhang påpeka att de mest omfattande och kostnadskrävande fornlämningarna finns i den nordöstra delen av området. I händelse att denna del av fornlämningen undantas från exploatering bör emellertid övriga delar av fornlämningen slutundersökas. Ett undantagande av delar av fornlämningen kan dock inskränka på möjligheterna att besvara de frågeställningar som angivits ovan. Även ambitionsnivån måste anpassas efter lämningarnas art.

Referenser

- Björk, T. 2003. Järnåldersboplatsen vid Råby. Arkeologisk utredning och undersökning 1993. *Regionmuseet Kristianstad. Rapport 2003:66*. Kristianstad.
- Bolander, A. 2006. Balsby 12:40. Arkeologisk för- och slutundersökning. 2006. *Regionmuseet Kristianstad. Rapport 2006:54*.
- Edring, A. 2004. Snårarp – en boplats från yngre bronsålder/förromersk järnålder. Arkeologisk undersökning, 2000. *Regionmuseet Kristianstad. Rapport 2004:1*. Kristianstad.
- 2005. *Berget i backens skugga. Det sociala landskapet på Kristianstadsslätten under tidig- och mellanneolitikum*. University of Lund, Institute of Archaeology. Report Series No. 94. Kristianstad.
- Helgesson, B. 2002. *Järnålderns Skåne. Samhälle, centra och regioner*. Uppåkrastudier 5. Acta Archaeologica Lundensia, Series in 8°, No. 38. Lund.
- Höst, E. 2005. Balsby 12:40. Arkeologisk utredning 2005. *Regionmuseet Kristianstad. Rapport 2005:116*. Kristianstad.
- Watt, M. 2006. Detector sites and settlement archaeology on Bornholm. A survey of “productive sites” from the Iron Age and the Viking Age 1996-1999. *Journal of Danish Archaeology*. Volume 14. Odense.
- Wickberg, Y. 2004. Härданläggningar från bronsålder. Håstad 75:25. Arkeologisk FU & SU 2003. *Regionmuseet Kristianstad. Rapport 2004:24*.
- Ørsnes, M. 1966. *Form og stil i sydkandinaviens yngre germanske jernalder*. Köpenhamn.

Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi AB dnr:	100017
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431-3356-10
Datum för beslut:	2010-03-31
Projektnummer:	100017
Län:	Skåne
Kommun:	Kristianstad
Socken:	Nosaby
Fastighet:	Balsby 23:1 & 29:2
Läge:	Ekonomiska kartan, blad 3E 3a
Koordinatsystem:	RT90 2,5 gon väst
X koordinat:	6217800
Y koordinat:	1401300
Höjdsystem:	RH70
M ö.h.	5–14
Fältarbetstid:	2010-10-04–2010-10-14
Antal arbetsdagar:	16
Antal arkeologtimmar:	128
Antal maskintimmar :	40
Exploateringsyta:	112 000 m ²
Undersökt yta:	4463 m ²
Platschef:	Anders Edring
Personal:	Anders Edring & Thomas Linderot
Underkonsulter:	Maskin: Akkafrakt, Bod: Ramirent, ¹⁴ C: Center for Applied Isotope Studies University of Georgia, Vedart: Oden Kulturinformation
Uppdragsgivare:	Per Anders Lihmé AB
Fynd:	LUHM 32036, Lunds Universitets Historiska Museum
Dokumentationsmaterial:	Intrasis projekt: SA100017. Två st. sektionsritningar Film. A3. 163 digitalfotografier. Arkivmaterial förvaras på Regionmuseet Kristianstad.
Kostnader:	Beräknad kostnad: 195 700 kr. Faktisk kostnad: 249 387 kr

Bilaga 1. Detekteringsrapport

Metalldetektorundersökning i samband med arkeologisk förundersökning på fastigheterna Balsby 23:1 och 29:2, Nosaby socken, Kristianstads kommun, Skåne län.

Metalldetektor som användes: Modell: C-Scope CS-1220-XDP. En mycket känslig metall-detektor som med mätar- och ljudsignal registrerar magnetiska olikheter i undergrunden ner till ett största djup av ca 30 cm.

Undersökningen:

Arbetsmetod och utförande: En systematisk detektering av matjordslagret genomfördes. Anvisad yta detekterades en gång enligt sökstråksprincipen med ett avstånd mellan stråken på 20 meter. Vid undersökningen negligerades utslag från järnföremål medan alla andra kontrollerades. Metallföremål som med säkerhet kunde tillföras tiden före 1700 eller med osäkerhet kunde dateras i fält markerades och mättes in. Metallföremål som med säkerhet kunde bestämmas till senare tid (d.v.s. efter 1700) tillvaratogs utan inmätning.

Detekteringssituationen: (fysiska faktorer som kan påverka detekteringsresultatet) – Undersökningsytan var förhållandevis jämn efter betupptagning. På det topografiska högsta partiet fanns det en magnetisk bakgrundsstrålning som gav störande magnetiska förhållanden för metalldetektorn. Arbetet utfördes vid meteorologiskt gynnsamma förhållanden.

Källkritik: Generellt omfattade detekteringen fr.a. matjordslagrets övre delar. Den kan därför inte betraktas som totalgenomsoekt.

Kommentar: Inom undersökningsytan fanns det enstaka järnutslag.

Jonas Paulsson
Arkeolog och metalldetekteringsspecialist

Bilaga 2. Arkeobotanisk analys

Inledning

På uppdrag av Sydsvensk Arkeologi AB analyserades 2 prover. I proverna fanns enbart träkol. Kolet har artbestämts under stereomikroskop.

Resultat

Prov 275 Härd: I provet fanns enbart kol från björk. Det mesta av kolet verkar komma från en och samma stam. Den utvalda kolbiten för 14C-analys har en uppskattad egenålder som inte bör överstiga 25 år.

Prov 1029 Järnugn: I provet fanns enbart kol från ek. Det rör sig om lite grövre grenar. Den utvalda kolbiten för 14C-analys har en uppskattad egenålder som inte bör överstiga 40 år.

Stefan Gustafsson, Oden Kulturinformation

Bilaga 3. Fyndlista

FYNDNR	MATERIAL	SAKORD	VIKT	ANTAL	ARK_OBJ	FE	GE	SCH
1	Keramik	Förhistorisk	51,00	14			1731	
2	Keramik	Förhistorisk	2,30	1			1731	
3	Keramik	Förhistorisk	10,50	1			1731	
4	Flinta	Avslag/avfall	119,60	21			1731	
5	Bergart	Yxa	41,00	1			1737	
6	Keramik	Förhistorisk	36,80	11			1737	
7	Ben		7,50	6			1737	
8	Flinta	Avslag/avfall	35,50	6			1737	
9	Ben		5,10	2	275			
10	Bränd lera		18,70	5	275			
11	Flinta	Avslag/avfall	46,80	6			1719	
12	Ben		1,10	1	448			
13	Flinta	Avslag	11,70	1	1471			
14	Ben		19,60	5	584			
15	Flinta	Avslag	26,70	1	1490			
16	Flinta	Avslag	7,40	2			1704	
17	Ben		15,40	3	569			
18	Bränd lera		14,70	2			1719	
19	Ben		3,00	2			1719	
20	Flinta	Avslag/avfall	37,90	6			1696	
21	Keramik	Förhistorisk	3,10	3			1696	
22	Ben		2,50	4			1696	
23	Ben		8,30	1				234
24	Bränd lera		5,10	2				234
25	Flinta	Avslag	0,30	1				234
26	Flinta	Avslag/avfall	40,20	6			1714	
27	Keramik	Förhistorisk	6,10	2			1714	
28	Ben		55,30	13			1714	
29	Keramik	Förhistorisk	225,40	15			1734	
30	Keramik	Förhistorisk	8,10	1			1734	
31	Keramik	Förhistorisk	10,20	1			1734	
32	Ben		9,30	4			1728	
33	Flinta	Avslag/avfall	115,90	9			1728	
34	Keramik	Förhistorisk	398,30	25			1728	
35	Ben		630,00	113			1728	
36	Ben		20,50	25			1704	
37	Keramik	Förhistorisk	51,20	10			1704	
38	Slagg		10,10	1			1704	
39	Ben		28,40	28			1719	
40	Keramik	Förhistorisk	5,40	1		1506		
41	Ben		26,50	16			1722	
42	Keramik	Förhistorisk	8,80	2			1722	
43	Flinta	Avslag	2,00	1			1722	
44	Bränd lera		2,40	1			1722	

45	Keramik	Förhistorisk	2,80	1			1722	
46	Flinta	Avslag/avfall	169,10	11			1722	
47	Kvarts	Avslag/avfall	46,60	1			1722	
48	Ben		14,80	9			1693	
49	Bränd lera		40,30	6			1693	
50	Keramik	Förhistorisk	5,40	4			1693	
51	Kvarts	Avslag/avfall	1,40	1			1693	
52	Ben		3,30	5			1707	
53	Flinta	Avslag	1,40	1			1707	
54	Flinta	Avslag/avfall	0,80	1		1275		
55	Keramik	Förhistorisk	4,30	1		239		
56	Keramik	Förhistorisk	13,00	1		600		
57	Keramik	Förhistorisk	23,40	8		259		
58	Flinta	Avslag/avfall	1,80	1		345		
59	Keramik	Förhistorisk	10,90	1		509		
60	Keramik	Förhistorisk	12,70	2		1172		
61	Ben		1,70	2		1117		
62	Keramik	Förhistorisk	0,50	1		1117		
63	Järn	Spik	1,50	1		670		
64	Järn	Spik	1,30	1		669		
65	Ben		2,30	1		371		
66	Flinta	Avslag	10,50	1		1504		
67	Flinta	Avslag	6,20	1		1504		
68	Keramik	Förhistorisk	45,40	4		1512		
69	Keramik	Förhistorisk	4,80	1		1416		
70	Ben		9,00	2		1529		
71	Flinta	Avslag	23,40	1		1508		
72	Keramik	Förhistorisk	4,50	1		1276		
73	Keramik	Förhistorisk	25,70	1		1526		
74	Keramik	Förhistorisk	30,60	2		1501		
75	Keramik	Förhistorisk	10,20	1		1503		
76	Flinta	Avslag	9,40	1		1503		
77	Keramik	Förhistorisk	11,90	1		1499		
78	Flinta	Avslag	14,00	1		1502		
79	Keramik	Förhistorisk	12,70	4		1509		
80	Ben		3,70	2		1507		
81	Flinta	Avslag	5,80	1			1734	
82	Flinta	Avslag	91,00	2		1498		
83	Flinta	Avslag	83,50	2		1505		
84	Keramik	Förhistorisk	5,60	1		354		
85	Keramik	Förhistorisk	209,30	6		1510		
86	Ben		4,00	1		1510		
87	Flinta	Avslag	3,00	1		1500		
88	Keramik	Förhistorisk	6,60	7		1500		
89	Ben		21,40	2		1527		
90	Keramik	Förhistorisk	11,90	2		1527		
91	Keramik	Förhistorisk	44,70	1		1525		
92	Ben		14,90	3		1511		
93	Keramik	Förhistorisk	8,00	2		1511		

94	Ben		10,60	1		328		
95	Flinta	Avslag	31,00	1		1163		
96	Keramik	Förhistorisk	26,90	1		577		
97	Ben		24,80	2		1528		
98	Keramik	Förhistorisk	2,80	1		1528		
99	Keramik	Förhistorisk	3,30	1		1329		
100	Keramik	Förhistorisk	11,00	1		1573		
101	Keramik	Förhistorisk	3,30	2		1277		
102	Bergart	Avslag/avfall	35,70	1		1171		
103	Flinta	Avslag	18,30	2		1167		
104	Flinta	Avslag	26,60	1		1170		
105	Bränd lera		4,60	1		1394		
106	Keramik	Förhistorisk	30,40	1		1164		
107	Ben		2,30	1		1274		
108	Flinta	Avslag	4,70	1		1279		
109	Flinta	Avslag	4,50	1		1115		
110	Keramik	Förhistorisk	2,80	1		1116		
111	Bränd lera		9,10	1		1198		
112	Flinta	Avslag	6,40	1		1165		
113	Flinta	Avslag	6,80	1		485		
114	Flinta	Avslag	17,70	1		1211		
115	Keramik	Förhistorisk	8,30	1		601		
116	Bränd lera	Lerblock	35,40	1		882		
117	Keramik	Förhistorisk	1,90	1		1269		
118	Keramik	Kritpipa	8,80	1		1206		
119	Flinta	Avslag	3,40	2		1268		
120	Flinta	Avslag	27,10	1		1278		
121	Flinta	Avslag	15,80	1		1273		
122	Flinta	Avslag	3,10	1		1270		
123	Keramik	Förhistorisk	7,40	1		1234		
124	Ben		1,70	1		1234		
125	Ben		19,80	2		1169		
126	Bränd lera		3,60	1		1166		
127	Keramik	Förhistorisk	6,00	1		1271		
128	Keramik	Förhistorisk	2,00	1		1281		
129	Flinta	Spån	3,30	1		1395		
130	Flinta	Avslag	0,40	1		200135		
131	Keramik	Förhistorisk	1,00	2		1199		
132	Flinta	Borr	83,70	1		1283		
133	Flinta	Avslag	19,20	1		1282		
134	Flinta	Avslag	34,40	1		1235		
135	Flinta	Avslag	22,70	1		240		
136	Keramik	Förhistorisk	17,30	1		1168		
137	Bränd lera		4,60	1		1272		
138	Keramik	Förhistorisk	7,10	3		1272		
139	Flinta	Avslag	17,50	3		1272		
140	Flinta	Avslag	2,60	1		238		
141	Ben		1,60	2		238		
142	Kvarts	Avslag/avfall	7,40	1		238		

143	Flinta	Avslag	58,70	1		238		
144	Keramik	Förhistorisk	5,50	6		238		
145	Bränd lera		3,10	1		238		
146	Keramik	Förhistorisk	57,80	1			1765	
147	Keramik	Förhistorisk	26,60	1			1765	
148	Keramik	Förhistorisk	36,90	1			1765	
149	Keramik	Förhistorisk	1,89	150			1765	
150	Bränd lera	Lerklining	1058,00	35			1765	
151	Slagg		3,00	1			1765	
152	Ben		93,80	12			1765	
153	Keramik	Förhistorisk	11,40	2	400			
154	Bergart	Avslag/avfall	36,60	1	400			
155	Ben	Avfall	180,90	17	400			
156	Flinta	Avslag	4,40	1	1029			
157	Keramik	Förhistorisk	4,70	1	1029			
158	Ben	Avfall	1,00	1	1029			
159	Keramik	Förhistorisk	4,50	1	1029			
160	Flinta	Avslag/avfall	56,70	1	985			
161	Ben	Avfall	9,10	4	985			
162	Keramik	Förhistorisk	3,90	2	985			
163	Ben	Avfall	60,60	16			1731	
164	Ben	Avfall	0,40	2			1725	
165	Ben	Avfall	1281,00	166			1734	
166	Slagg		3770,00	23	1029			
167	Bränd lera		62,70	8	1029			
168	Ben	Avfall	2,40	3				288
169	Brons	Spänne	0,40	1				883
170	Bly		5,70	1		1769		
171	Brons	Spänne	4,80	1		1770		
172	Brons		2,80	1		1771		
173	Bly	muskötkula	18,80	1		1772		
174	Ädelmetall	Mynt	1,10	1		1773		
175	Ädelmetall	Mynt	0,80	1		1774		
176	Brons	Nål	3,10	1		1775		
177	Brons		1,90	1		1776		
178	Brons	Beslag	5,10	1		1777		
179	Ädelmetall	Mynt	0,50	1		1778		
180	Brons	Beslag	2,00	1		1779		
181	Keramik	Förhistorisk	9,50	1		1780		

Bilaga 4. Planritning

Bilaga 5. ¹⁴C analys

RADIOCARBON ANALYSIS REPORT

January 7, 2011

Anders Edring
Sydsvensk Arkeologi AB
Box 134
291 22 Kristianstad
Sweden

Dear Mr.Edring

Enclosed please find the results of ¹⁴C Radiocarbon analyses and Stable Isotope Ratio $\delta^{13}\text{C}$ analyses for the samples received by our laboratory on December 10, 2010.

UGAMS #	Sample ID	Material	$\delta^{13}\text{C},\text{‰}$	¹⁴ C age, years BP	±
8114	2	charcoal	-25.4	1630	25
8115	3	charcoal	-26.3	2020	25

The charcoal sample was treated with 5% HCl at the temperature 80°C for 1 hour, then it was washed and with deionized water on the fiberglass filter and rinsed with diluted NaOH to remove possible contamination by humic acids. After that the sample was treated with diluted HCL again, washed with deionized water and dried at 60°C.

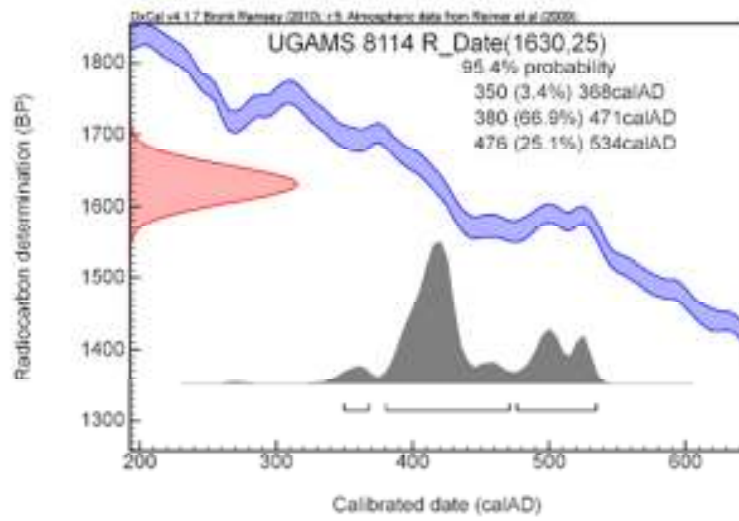
The sample specific activity was compared to the ratio measured from the Oxalic Acid I (NBS SRM 4990).

The quoted uncalibrated dates have been given in radiocarbon years before 1950 (years BP), using the ¹⁴C half-life of 5568 years. The error is quoted as one standard deviation and reflects both statistical and experimental errors. The date has been corrected for isotope fractionation.

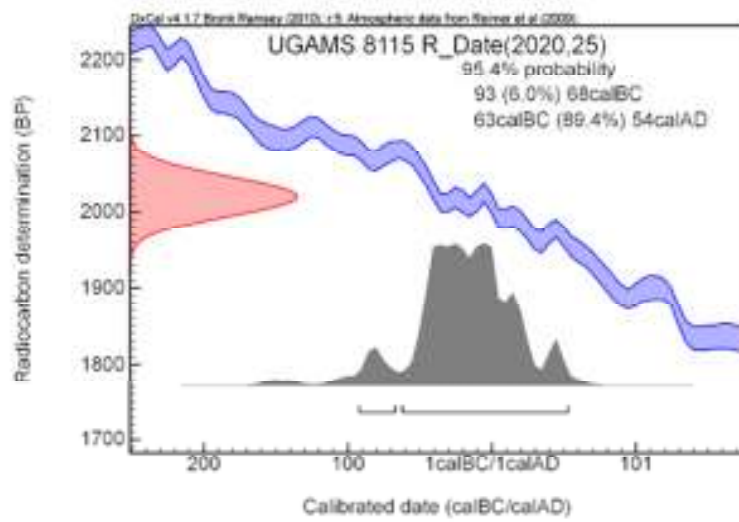
If the dates are to be published, please quote the UGAMS numbers, as it identifies our laboratory as having produced the dates.

Sincerely,

Dr.Alexander Cherkinsky

UGAMS 8114

UGAMS 8115

Sydsvensk Arkeologi AB

Rapporter 2011

1. Södervidinge kyrkogård - Södervidinge sn, FU 2010, Bertil Helgesson
2. Nytt golv i Östraby kyrka, Östrabys sn, FU 2011, Jan Kockum
3. Ny belysning, Gamla staden 8:1 i Helsingborg, Helsingborg, FU 2010, Jan Kockum
4. Balsby 23:1 & 29:2, Nosaby sn, FU 2010, Anders Edring

